

Het recht van Othelbert

A.J. Behrens

Voor Michael en Stephan

De hemel, 't Erfrecht, schonk mij 't Graaflijk rechtsgebied.
Maar 't was voor heel mijn Volk; voor weinig Grooten niet.
'k Wil recht doen aan mijn Volk; - het inlandsch krijgsvuur
smooren!
Uw zwaard moet de eer-alleen, de Kerk, en my behooren!

Floris V in Bilderdijk dichtwerken deel 3

© A.J. Behrens 2016

Coverontwerp: A.J. Behrens/foto Larissa Allen; Creative
Commons Licentie; bewerking.

Quotes: Rijkroniek van Melis Stoke: Dr. W.G. Brill, Kemink 1885

ISBN: 978-94-63181-24-2

Uitgave/druk: mijnbestseller.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel
van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op
welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de auteur en de uitgever.

Het recht van Othelbert

A.J. Behrens

Hoofdstuk 1

Entie coninc wort te rade
Eens anders, doe hijt hem onboot,
Ende ghincs hem of, dats wonder groot
De grave docht int herte sijn
Ende pensde: Is dit nu mijn
Morghen salt eens anders wesen;
Vonden heb ik niet in desen
Enighe trouwe: dus salt gheschien
Enen anderen. Ende mittien
Pensede hi: ic moet hebben troost
Had ics te doene dat ic verloost
Worde ende gheholpen mede.
(Rijmkroniek van Melis Stoke 1040-1051)

Othelbert draaide zich amechtig steunend en blazend om op de grove, met stro gevulde, zak die hem tot matras diende en dacht, Is dit nou gerechtigheid? Hij was nog behoorlijk troebel van het bier van de avond ervoor en bedacht dat de rauwe stem van zijn vader elk moment de zware, van zweet doortrokken, lucht vaneen zou rijten om hem te laten weten dat hij op moest staan. Door de grote kier tussen de houten planken waarvan de deur was gemaakt sloeg matgrijs licht en regenwater naar binnen, niets om vrolijk over te worden. Achter het geluid van de met de wind aangevoerde regen hoorde hij echter verder niets, of toch? Hij hoorde vaag meerdere stemmen, dan hoorde hij ook de diepe stem van zijn vader Sibrant die ze in het dorp De Kromme of Kromme Reus noemden. Hij was krom maar groot. Wat was er in Godesnaam aan de hand? Wie waren die anderen? Kon zijn vader het niet meer alleen af hem met zijn gebulder te wekken?

Nu hoorde hij de klank van de andere stemmen beter, maar ze kwamen hem niet bekend voor. Het moesten lieden van buiten het eiland zijn. Plotseling sloeg de deur naar binnen toe en vulde de grote maar verregende gestalte van zijn vader als een donkere vlek de grijzige deuropening.

“Oot, opstaan, d'r zijn hier wat mannen uit Medemblik, van het verzet, ze willen dat je ze komt helpen.”

“Helemaal over water?” was het enige dat Othelbert wist op te merken. Dit begon allemaal op een droom te lijken. Wat wilden ze van hem? Dat hij mee ging vechten tegen de graaf? Dat hij vanuit Stroot op Wiron zijn best ging doen om de Westfriezen de helpende hand te bieden? Medemblik lag wel drie mijlen ver weg, aan de andere kant van het Marsdiep, die lui waren gek.

“Wat maakt 't uit”, schreeuwde zijn vader boven de wind uit, “ga je nou maar snel aankleden, dan kun je horen wat ze te vertellen hebben.”

Hij smeedt de deur dicht. Othelbert hoorde nog wat gepraat waarna de stemmen zich verwijderden. Even later meende hij de deur van het ouderlijk huis te horen dichtslaan. Hij gooide de deken van zich af en stond snel op maar wankelde vervolgens achteruit en viel tegen de stoel naast zijn bed aan. Op die stoel lag een enorme stapel perkamenten die over de ruwhouten vloer uitwaaierden.

Godverdomme, vloekte Othelbert, bukte zich en begon in het halfduister de documenten bij elkaar te graaien. Gelukkig lag het allemaal nog ongeveer op volgorde en ging de door kieren en naden komende wind er net langs.

Deze documenten waren de juridische notities die hij had gemaakt bij de lessen die hij kreeg van de pastoor in de kerk, elke zondag na de ochtenddienst. Als een van de zeer weinigen, op Wiron de enige, was Othelbert geïnteresseerd in het recht, zoals dat

werd uitgedragen door de schrijvers en deskundigen van de graaf, en zoals het werd gebruikt door de schout en schepenen en de baljuw. Het was het recht gebaseerd op de Lex Frisionum, een in opdracht van Karel de Grote, de beroemde koning van de Franken en keizer van het Westen, op schrift gestelde verzameling regels over straffen die op bepaalde vergrijpen stonden alsmede de handvesten die waren verstrekt ten tijde van de onderwerping van de Westfriezen aan het Hollandse gezag.

Maar Lex Frisionem of Hollands Handvest, de schout of de baljuw en zijn mannen straffen zoals ze wilden, de Wet der Friezen was niets anders dan een hele grote stok waarmee gedreigd kon worden.

Godallejezusnogantoe, fulmineerde Othelbert verder toen hij de bijeengeraapte stapel hooggeleerde perkamenten uit zijn onzekere slaperige handen liet vallen. Zonder nu nog op de volgorde te letten schoof hij met een wild gebaar de berg vaalwitte papieren op een hoop en gooide het pakketje terug op de snel met de andere hand rechtop gezette houten stoel. In snel tempo nu, in het besef dat op deze manier alles veel te langzaam ging, begon hij zich aan te kleden. Broek aan, wassen bij de kom op de tafel naast het bed, mond spoelen om de laffe smaak van oud bier kwijt te raken, hemd aan en haren gekamd, de benen kam ruw door de dikke geklitte haren trekkend.

Zich nog steeds afvragende wat mensen van het verzet, dat wil zeggen opstandige boeren en huislieden, bij gelegenheid ook afvallige soldaten en leiders van de sinds de bezetting door Holland ontregelde Westfriesse gemeenschap, van hem zouden kunnen willen. Wiron was al sinds jaar en dag op de hand van de Graaf, hier zou je niemand vinden die er been in zag de Graaf tegen te werken of zijn tegenstanders een handje te helpen. Dat vervloekte verzet, mompelde hij, waar zijn die lieden mee bezig?

Niemand kwam de hardwerkende bevolking van Wiron lastig vallen, de Graaf kwam er een keer in de twee jaar en van de baljuw, die ver weg over het water in Medemblik zat, hadden ze over het algemeen ook geen last. De man had namelijk een gedelegeerde bevoegdheid aangezien hij waarnemer was voor de feitelijke baljuw, die van Kennemerland en deze laatste vond het gewoonlijk niet interessant genoeg om naar Wiron te komen.

De komst van deze mannen naar het eiland kon alleen maar ellende voorspellen. Het was een voorbode van treurnis. Zo voelde Othelbert dat en hij deed een snel gebed aan zijn Christelijke god om de bezoekers zo snel mogelijk het eiland te doen verlaten, opgesodemieterd met die kerels. Het kwam alleen doordat zijn vader in het verzet had gezeten en had geholpen de Hollanders te verjagen, in 1272, toen ze hun zoveelste aanval op de Westfriezen wilden ondernemen, bij Alkmaar en Oudorp, dat hij z'n bed uit kwam om te horen wat ze te vertellen hadden. Hij deed het voor Sibrant.

Othelbert knoopt zijn witte hemd dicht en gooide de doek waarmee hij zijn gezicht had gedroogd naast de waskom.

Toen ging hij naar de deur, trok hem open en beende zo snel mogelijk door de nog steeds niet opgehouden regen- en windvlagen naar het naastgelegen huis waar zijn vader en moeder, Sibrant en Sijtje, woonden. Hij, als enige zoon, woonde in het door hem zojuist verlaten voormalige varkensschuurtje. In het halfdonkere maar warme interieur van het huis, telde Othelbert snel drie mannen die schijnbaar tevreden uit ruwe aardewerken bekers de door zijn moeder Sijtje bedachte warme cidermelk zaten te drinken.

"Goeiemorgen", zei Othelbert. Er werd wat gemompeld.

Toen geen van de mannen opstond ging Othelbert aan de zijkant tegen de schouw aan staan. Hij voelde de rechterkant van zijn lichaam warm worden van de houtvlammen in de schouw. Zijn vader Sibrant verbrak de slechts uit het geknisper van de brandende houtblokken doordesemde stilte.

"Dit zijn Sikko, Thibald en Ekbert. Ze komen van het vasteland, uit Medemblik en Oudorp en Hoogwoud. Ze strijden voor een onafhankelijk Westfriesland en komen onderzoeken wat de kansen zijn dat de mensen op Wiron ze te hulp zou willen komen. Ze zijn bang dat de graaf de heervaart afroept en zijn heerkoggen en troepen naar het

eiland laat varen om de Westfriezen op die manier te kunnen insluiten. Het is al eerder gebeurd. Op dit moment is er een nieuwe strijd aan de gang en het verzet maakt grote sprongen in hun aanvallen op de dwangburchten. De troepen van de graaf zien met dit weer geen kans om via Kennemerland in dat watergebied een succesvolle aanval te doen of troepen aan te voeren als versterking tegen de opstand.”

“Goed Pa, maar wat hebben wij daar mee te maken?” zei Othelbert. “Dat jij nou vierentwintig jaar geleden in het verzet hebt gezeten, toen we nog in Niedorp woonden, dat kan ik misschien begrijpen, je vader omgekomen en zo. Maar we hebben het hier goed. Ik vind niet dat we dingen moeten doen die de Graaf tegen ons in het harnas jagen.”

De verzetslieden keken hem vanonder hun verwilderde wenkbrauwen wat valsig aan, alsof hij in de kerk gevloekt had.

“Ik wil het niet” zei Sibrant na enige tellen, wat zwaar ademend, “ik wil geen problemen, ik vind niet dat we van onze kont moeten komen om het verzet te gaan helpen, ik zeg alleen dat we kunnen proberen te voorkomen dat de koggen van de Graaf hier aanleggen, dat wil ik proberen.”

“Wie ga je voor dat avontuur warm maken Pa” zei Othelbert, “d’r is op het hele eiland niemand te vinden die je dat soort plannen kunt verkopen. Het is een idioot plan.”

Sijtje zat met haar hoofd te schudden maar ze zei niets.

“Wel Sibrant?” zei de langste van het drietal, die Ekbert heette, op half dreigende toon.

Hij haalde een grote hand door zijn touwhaar en streek het in een vermoeid gebaar naar achteren, “je gaat ons toch niet vertellen dat we helemaal voor niks hier naartoe gevaaren zijn, of wel?”

Sibrant ging rechtop zitten met een vragende uitdrukking op zijn gezicht.

“Nou ja, voor niks? Jullie zoeken toch ook iemand die wat van het recht afweet?”

“Ik wil niet...” begon Sijtje, wijzend op Othelbert, maar haar verdere woorden waren achter de zware geluidswal van Sibrants gebulder niet te horen.

“Laat Othelbert zelf antwoord geven” zei hij.

Othelbert stond met een onnozele gezichtsuitdrukking bij de schouw en vouwde nu zijn armen over elkaar.

“Waar gaat het eigenlijk om?” vroeg hij.

De mannen staarden hem vanuit de halfduistere, half door de vlammen verlichte, kamer stom aan.

Sibrant nam het woord weer.

“Ze zoeken iemand die ze kan helpen met hun rechten, ze willen een eigen wetboek samenstellen waarin hun eigenlijke recht op Westfriesland ook geregeld is en waarin zoveel mogelijk aan alle burgers recht wordt gedaan, ze willen erkenning van de Westfrieze staat.”

Othelbert draaide een beetje heen en weer met zijn achterste tegen de muur naast de schouw.

“We hebben de Lex Frisionem maar dat is allemaal strafrecht”, zei Othelbert, “en dan natuurlijk nog het kerkelijke recht. En we hebben toch het landrecht?” Ekbert ging kuchend rechtop zitten.

“Dat landrecht, dat willen wij niet. Wij hebben recht op Westfriesland, dat moet eerst maar eens vastgelegd worden, wij hebben Westfriesland ontvangen van de Rooms-koning. Het landrecht dat we hebben stelt niks voor zolang we onderworpen zijn aan Holland. Wij willen ons eigen recht, wij willen dat komt vast te liggen dat wij een zelfstandig volk zijn met een zelfstandige wetgeving zodat de grenzen en het recht op verdediging daarvan komen vast te liggen.”

Zijn gezicht verraadde een mengsel van kwaadheid en hulpeloosheid maar ook vastberadenheid en de bereidheid om uitvoering te geven aan de geuite denkbeelden. Sikko kuchte ook maar eens, teneinde zijn aanwezigheid kenbaar te maken. Othelbert vroeg zich af waar deze Ekbert, die een aanvoerder was in het Westfrieze guer-

rillaleger, zich eigenlijk druk over maakte. Begreep deze man wel hoe ingewikkeld het bestaande recht in elkaar zat, dat het bijna ondoenlijk zou zijn om daar “even” een nieuw wetboek uit te maken, een taak voor hooggeleerde juristen die daar ettelijke jaren, misschien wel tien jaar, mee bezig zouden zijn. En dat terwijl Westfriesland toch al was ingelijfd bij Holland. En dan ook nog dat zielige geklets over de van de Rooms-koning ontvangen privileges, baarljke onzin, pastoor Wibald had hem duidelijk uitgelegd dat het een door de Westfriezen zelf in de wereld geholpen sprookje was. Zijn vader, een eenvoudige landswerkman, had daar ook geen ene snees verstand van. Die had die kerels waarschijnlijk al verteld dat Oot ze wel even zou helpen.

Wat een verschil met de graaf, wat moesten deze lui met een onafhankelijk Westfriesland? Ze hadden geen enkel benul wat ze daarna zouden gaan doen, geen benul wat er met hun handel zou gebeuren als de graaf zou besluiten zich werkelijk tegen ze te keren in plaats van te trachten het Westfrieze land erbij te betrekken en de handel te laten bloeien.

Wel, bedacht Othelbert, misschien zou ik kunnen voorwenden ze te helpen met hun strijd en hun wetboek en onderwijl aan de gang gaan met het behartigen van Floris’ belangen, dat wil zeggen de belangen van Holland.

De graaf had een visie op de toekomst van Holland en van Westfriesland, van het grote geheel, en ook nog van ’t Sticht, Oversticht en ook Vlaanderen en zuidelijker, waar graaf Gwijde, zijn schoonvader, het voor het zeggen had.

Dat had hij allemaal van de pastoor geleerd. Othelbert voelde zich wat kennis betreft heer en meester op Wiron en ook daarbuiten, als het moest, hij wist wat er in Holland te koop was. Heel anders dan zijn simpele vader en moeder, feitelijke boeren, landbewerkers en veenstekers maar wel nieuwsgierig, altijd nieuwsgierig, dat wel. Ze luisterden altijd als hij ze iets vertelde en vooral zijn vader wist de juiste vragen te stellen. Nee, die ouwe Sibrant was niet echt dom, was ook een leider van het Westfries verzet geweest, maar ja, wel al oud natuurlijk, vastgeroeste ideeën.

Othelbert lag op bed. Hij lag terug te denken aan de schrans- en zuippartij van een paar dagen geleden. Een van zijn vrienden, luisterend naar de naam Ricbald, roepnaam Ric, had zijn verjaardag gevierd in de dorpskroeg, het “Wapen van Stroot”. Het zou zijn negentiende verjaardag zijn, dat vertelde hij tenminste. Ricbald beweerde dat zijn leeftijd niet echt bekend was doordat hij een buitenechtelijk kind was, ze hadden hem nooit officieel aangemeld bij de kerk of bij enige instantie.

Hij zou negentien kunnen zijn, dacht Othelbert, maar hij zag er jonger uit, zeker niet ouder dan zeventien. Het was in ieder geval een grote kerel, met blond, bijna wit haar en een innemende, joviale en zekere manier van doen. Dingen die hem zeker voor een jong ogende twintiger konden laten doorgaan.

Zijn ouders kende Ric niet, hij zou zijn opgevoed door een vriend van zijn werkelijke vader. Hij wilde eigenlijk nooit al te veel over zichzelf kwijt maar aan zijn manier van doen kon je afleiden dat hij een goede opleiding had gehad. Hij wist ook erg veel over de graaf en het graafschap. Hij wilde niet kwijt waarmee hij zich bezighield behalve dat hij nog studeerde. Hij was vaak van huis. Dan nam hij de boot die richting Medemblik ging.

Niemand had hem ooit gevraagd waar hij dan naar toe ging, misschien naar een abdij, de abdij van Egmond bijvoorbeeld, of andere plaatsen van geleerdheid. Hij woonde in een klein huisje vlakbij het strand, aan de noordkant van Stroot en het was iedereen duidelijk dat hij niet arm was. Hij kleepte zich goed. In de kleine gemeenschap was hij door zijn vriendelijke gedrag al snel onderdeel van het sociale leven op Wiron geworden.

Je moest dan wel flink kunnen drinken en als het om drinken ging, stond Ricbald zijn mannetje, hij bleef het langst op zijn benen van allemaal. En als het om meiden ging ook, hij maakte er een gewoonte van om er zoveel mogelijk tegelijk mee naar zijn

huisje te nemen. De meesten haakten onderweg dan wel weer af, bang als ze waren voor de gevolgen, hun ouders of de kerk. Maar dat Ricbald over belangstelling niet te klagen had was zeker.

Dat kan ik niet zeggen, mijmerde Othelbert en moest onmiddellijk daarna weer denken aan Gela, die ten tijde van de verjaardagspartij met haar vader in een hoek van het etablissement had gezeten. Zijn vader Sibrant werkte in opdracht van haar vader Benzo. Daarom konden hij en zijn familie dan ook tegen een billijke vergoeding een voormalige hoeve pachten en als huis benutten. Benzo deed groot ontginningswerk, in opdracht van de Graaf, ten zuidwesten van Stroot en op het vaste land. Gela was een prachtmeid maar juist het feit dat ze heel netjes de dochter van Benzo was, die hij vaak zag en bijna als familie kon beschouwen, maakte dat ze hem lange tijd niet zo opgevallen was.

Othelbert bewoog zijn hand onder de ruwe deken, wreef over zijn stijve lid en stelde zich voor dat Gela de rijgband in haar décolleté lostrok en haar borsten uit haar strakke bovenlijf liet vallen. Eigenlijk had Othelbert ook geen idee of Gela een vriend had, misschien was het wel eens ter sprake gekomen maar Othelbert was vaak met zijn gedachten bij zijn recht.

Ja, dacht Othelbert, ik let gewoon niet goed op, loop een beetje Pa te helpen met het veen ontginnen, beetje turfsteken en ondertussen loopt zij misschien wel ergens op te wachten. Ach, wat een kolder, hij en Gela, Gela was zo mooi en zelf zag hij er uit als de boerenpummel die hij was, hij haalde zich allemaal onzin in zijn hoofd.

Ik zou het moeten kunnen afdwingen, dacht hij, op grond van de wet of zo, het Recht van Othelbert. Hij grinnikte en versomberde toen weer. Ik zal iets moeten ondernemen, stelde hij voor zichzelf vast. Terwijl zijn gedachten nog even in andere richting gingen, de Graaf en het verzet, en hij zich probeerde voor te stellen hoe een en ander zich zou ontwikkelen en welke rol hij daarbij zou kunnen spelen, viel hij in slaap.

Met veel lawaai, slagen met riemen in het water, hoefgetrappel van paarden, geschreeuw van manschappen, legden twee koggen van graaf Floris de laatste armlengten af door het hier al door veel riet onderbroken water aan de zuidelijke kust van het eiland Wiron. De koggen werden vastgelegd aan de palen die langs de oever door het riet en het water heen in de modderige bodem waren geslagen.

Rustig lieten de paarden zich over plankiers door het water van de simpele boten leiden en vervolgens het drassige rietland in en het vastere land op. Maar ook hier was de grond nog behoorlijk zompig en hun hoeven zakten er een halve el in weg. Vlak na elkaar sprongen twee grijze honden van boord. Wild met hun voorpoten door het water en de modder spartelend, bereikten ze vaste en droge grond.

De eenvoudig geklede mannen wierpen een blik over het land en het smalle dijkje dat vanaf de aanlegplaats door het kale gras en rietland naar de einder kronkelde. Op halve hoogte in dit eenvoudige tafereel scharrelden enkele te laat geschoren schapen en een paar knokige geiten.

Het idee van een sober leven werd hier door de werkelijkheid nog een paar sneden naar beneden bijgesteld, stelde de graaf voor zichzelf vast. Desalniettemin hoorde dit eiland bij zijn graafschap en waren de Wironen volledig op zijn hand. Het simpele dijkje dat ze nu begonnen te berijden was er door zijn toedoen gekomen.

De graaf zelf zag er zoals gewoonlijk netjes uit, hij kon in zijn pofbroek, vest en kuras, de helm met pluim die nu aan het zadel van het paard hing op het hoofd gezet, zo naar een officiële bijeenkomst. De kleuren waren echter gedempt teneinde niet al te veel op te vallen.

Een van de mannen richtte zijn blik op de horizon en vervolgens op de graaf, met een gespeelde uitdrukking van vermoeidheid op het gezicht. De man was de adjudant van de graaf en de leider van de groep die de graaf vandaag begeleidde op zijn reis naar Wiron. Hij werd soms, half spottend, magister Wijnand genoemd maar de graaf

noemde hem altijd Knar, vanwege zijn knokige aangezicht. Zijn echte naam was Klaas. De graaf stak zijn tong naar hem uit.

Een zekere Teun liet zijn longen een luide lach uitstoten en ging aan kop van de groep over de dijk. Na een tijdje passeerden ze de schapen en geiten. De zich in het gezelschap bevindende honden, de twee hazewinden van de graaf, begonnen er een beetje omheen te lopen.

“Nou”, zei de graaf, “als we daarvan zouden moeten eten...ik mag hopen dat ze nog wat melk opleveren anders wil ik ze wel uit hun lijden verlossen.”

Hij maakte een geluid dat het midden hield tussen een lach en een boer. Nog iets verderop beval de graaf even te stoppen. Hij wilde zich even oriënteren en het landschap in zich opnemen, de Wirons waren weliswaar op de hand van de graaf maar je kon nooit weten. De mannen die vanaf de koggen met hem meegegaan waren, twaalf in getal, namen posities op enige afstand rondom de graaf in.

Floris steeg af evenals zijn adjudant Klaas. Uit zijn zadeltas pakte Floris een stuk brood en een kruik bier.

“Kom, eet wat Knar”, zei de graaf.

Kauwend op zijn brood keek hij over het vlakke land waarin geen enkele verdachte beweging was waar te nemen. Het deed hem denken aan Hoogwoud waar hij in 1282 de stoffelijke resten van zijn door de Westfriezen omgebrachte vader Willem had gevonden, nota bene in een hoeve onder de tegels voor de haard. Quelle horreur. Zijn neefje Gwijde had gegriezeld bij het vertellen van dit verhaal, wat een ventje, maar ja, nog erg jong en misschien had hij zijn afschuw wel gespeeld.

Floris was bij zijn vaders dood pas anderhalf geweest en had het verhaal gehoord van de vrouw die hem had opgevoed, zijn tante Aleid. Reeds vanaf de tijd dat hij een jaar of twaalf was geweest, had hij zich voorgenomen de resten van zijn vader uit Westfriesland weg te voeren en op fatsoenlijke wijze te laten begraven hetgeen uiteindelijk gebeurd was, in Middelburg Anno Domini 1282.

De burgerij had zijn tocht tegen West-Friesland als een wraakactie gezien maar daarvan was alleen in het begin sprake geweest. Het was hem uit allerlei getuigenissen en verslagen zonneklaar geworden dat de kerels die zijn vader hadden doodgeknuppeld en doorstoken niet hadden geweten wie hier onder hun slagen en snijdende zwaarden tot slachtoffer werd gemaakt. Zij hadden gedacht met een verkenners van doen te hebben, een ruiter, alleen, zo ver van zijn troepen, half onder het ijs in het water en daardoor niet meteen aan zijn kleding herkenbaar. Ze waren ontzet geweest over hun eigen daad. Ze zouden, na hun daad, het slachtoffer aanschouwend, hebben geroepen: “Wapen! Wat hebt ge gedaan, ge hebt de Koning zélf gedood”.

Nee, zijn tocht was toch voornamelijk ingegeven door het bestendigen en uitbreiden van het graafschap zoals dat ook bij de eerste poging tot onderwerping van de West-Friezen, in 1272, het geval was geweest. Daar waren hij en zijn voorgangers inmiddels al weer een paarhonderd jaar mee bezig, dus wat dat betreft... wraak, nee, niet het belangrijkste. Dat hij de stoffelijke resten van zijn vader zou kunnen vinden en meenemen was mooi meegenomen en een zaak van piëteit en rechtvaardigheid.

Ja, dacht Floris, mijn “vader”, maar zo heb ik hem nooit genoemd, ik heb hem nooit bewust meegemaakt. Voor zich zag hij het kleine schilderij dat in de grote hal van zijn landgoed te Leiden hing voor zich. Hoewel er wel meer beeltenissen van Willem waren, was dat de afbeelding die het meest tot Floris’ verbeelding sprak.

Genoeg gemijmerd, besloot hij, zo komen we niet verder. Hij stak het restant brood in zijn mond en sloeg wat kruimels van zijn broek.

“Allé”, schreeuwde de graaf uit en zwaaide zich in een snelle beweging op zijn paard, “we gaan weer.”

De mannen pakten hun spullen bij elkaar en volgden zijn voorbeeld. Even later ging de groep stapvoets richting het dorp aan de einder, de graaf in het midden en knarhoofd naast hem. Schuin links achter de graaf reed een man die tijdens het oponthoud niet van zijn paard was gekomen en thans, in staptempo, even weinig

wakker leek te zijn als op het moment dat zijn paard wat fletsgroene graspollen uit de zanderige bodem trok. Zijn breedbekaakte vlezige hoofd ging bij elke stap naar voren en weer naar achteren, ongecontroleerd.

Graaf Floris wierp een blik achterom, op de afwezige schommelende figuur, en vroeg zich maar weer eens af hoe deze man zijn huidige positie had weten te verwerven. Hij kon zich niet herinneren ook maar iets met de benoeming te maken te hebben gehad. Deze man was Gerard Wouterszoon van Egmond, baljuw van Westfriesland en Drechterland. De graaf had zijn inspectietocht graag zonder de baljuw willen maken maar wilde de man toch niet voor het hoofd stoten. De afspraak was dat de baljuw de graaf zou begeleiden, aangezien de eigenlijke baljuw over Wiron, Jan heer Hugenzoon, van Kennemerland, zich zoals gebruikelijk had verontschuldigd. Het zou een rechtstreekse verklaring van afkeer aan het adres van Van Egmond zijn geweest als hij hem welbewust in zijn standplaats Medemblik had achtergelaten. Hij zou het graafgeding leiden. Maar je had er eigenlijk weinig aan. De baljuw was een liefhebber van slapen en van bier en van foeteren op eenvoudige huislieden en ook dienstlieden die hem, naar zijn zeggen, voor de voeten liepen.

Maar goed, de man had het niet makkelijk, zijn vrouw was al een tijdje ziek, liep de hele dag te hoesten en werd met de dag magerder. Medicijnen deden niets.

Maar, bedacht Floris, dat was pas iets van de laatste weken, Van Egmond had zich altijd al zo gedragen, de toestand van zijn vrouw kon dus nauwelijks een verzachtende omstandigheid zijn. De man was gewoon zichzelf, een eigengereide en luie drol.

Hij keek weer voor zich en zag op een afstand van honderdtwintig el, scherp afgetekend tegen de al feller worden lucht, het kerkje van Stroot, op het hoogste punt van het eiland, omgeven door miezerige bosschages en huizen.

Stroot, een uithoek van de wereld voor iedereen behalve voor de mensen die er woonden, vredelievende lieden die, moe van een eeuwigdurende strijd tegen water en tegenslagen bij de totstandbrenging van een eigen Westfriese Staat, graag bezig met de inrichting van hun land, de ontginning van de veengrond, voornamelijk op het vasteland, en het fokken van vee, zich uiteindelijk graag aan het gezag van Holland, dat wil zeggen de grave Florijs, onderworpen hadden. En ze waren er alleen maar wel bij gevaren, zo wist Floris zeker.

Al gauw hadden ze de dorpsgrens bereikt. Er was geen enkele aanduiding van een plaatsnaam of iets dergelijks, geen bord, geen wapen op een in de grond gestoken piek of oude scheepsmast, zoals hier en daar gebruikelijk. Het was hier licht bebost, meer bestruikt, en ze volgden een zanderig ruiterspad onder bladerloze boomtakken waar een vitale maar nog aan sterkte mankerende zon hier en daar wat bundels licht doorheen stuurde. Het zorgde voor die typische rustige uitstraling van de wereld op dit vroege uur.

Na enkele minuten zagen ze wat tekenen van bebouwing, een woonhuis met een stenen onderkant, heel bijzonder, zeker in deze gebieden, een houten schuurtje en, iets er vandaan, vlak langs het hier tot een bijna onzichtbaar spoor vervaagde ruiterspad, een secreet, een klein houten opstalletje, voorzien van een dunne houten deur, een huisje waar men zijn behoefte kon doen.

Op het moment dat de groep aan kwam rijden, de graaf nu bijna voorop, werd de deur van het secreet een stukje geopend en werd een hoofd met grof en verwilderd haar op kniehoogte naar buiten gestoken, één hand op de klink van de deur. In dat hoofd een paar evenzeer wilde, wat priemende, ogen.

Het hoofd hoorde bij een jonge man, een knaap nog, zo concludeerde de graaf.

"Zo man" zei de graaf terwijl hij en de hele groep stil hielden en deze figuur, die als een weerman uit een weerhuisje was gekomen, vanuit hun hoge positie op de paarden aanschouwden, "laat ons je niet afhouden van je dringende bezigheden, dat is ongezond voor een mens."

De wilde blik werd wat minder wild en het ongeschoren gezicht kreeg een vaalrode kleur.

“U bent graaf Floris”, zei de jongeman met een stamelende ritmiek, “een goedendag graaf.”

“Inderdaad, zeg dat wel, een hele goedendag, ik ben inderdaad graaf Floris, je heer, Heer van Westfriesland. En wie ben jij?”

“Mijn naam is Othelbert, heer.”

“Wel. Dat is een vrij lange naam”, verkondigde de graaf als zijn mening. “Ik houd niet zo van lange namen dus als je het goed vind noem ik je Oot.”

Terwijl hij die woorden sprak, dacht de graaf terug aan de eerdere keren dat hij de jongen ontmoet had, de laatste keer een jaar of twee geleden. Kennelijk herinnerde de knaap het zich niet. De graaf wist echter heel goed wie hij voor zich had.

Othelbert knikte. “Zo noemt iedereen me.”

“Heer”, zei hij na een korte stilte, moeilijk ademend in zijn zittende positie. De deur bewoog een beetje heen en weer. Zijn grote ogen, veel wit, wierpen een blik omhoog, richting de graaf, met een bijna smekende blik. Zijn gezicht was rood aanglopen.

De graaf maande hem zich uit te spreken want ze hadden nog meer te doen. Zijn twee honden, vlakbij zijn paard, keken beurtelings van Othelbert naar hun baas met een uitdrukking die onbegrip leek uit te drukken voor des graafs keuze van gesprekspartner.

“Heer”, zei Othelbert nogmaals, “ik heb rechten gestudeerd, bij de pastoor hier in de kerk, elke zondag na de dienst onderricht hij me. Zou u misschien iemand kunnen gebruiken om u bij te staan, om uw recht te halen waar dat mogelijk is.”

Graaf Floris lachte luid en gaf ondertussen zijn paard heel zachtjes de sporen.

Het dier volgde de aanwijzing van zijn meester meteen op en begon heel langzaam te lopen. De anderen volgden.

De graaf richtte zijn gezicht naar de heldere lucht boven hem, bracht wijsvinger en duim van zijn rechterhand naar zijn neus en kneep zijn neusvleugels bijeen.

Nog half lachend riep hij uit: “Het begint hier nu toch echt te stinken mannen, laten we maken dat we weggomen.”

Een bulderend lachsalvo ontsteeg aan alle kelen.

Vlak nadat ze gestart waren, wierp de graaf een blik achterom, op het secreet, waarvan de deur nog steeds een stukje openstond. Daar zag hij het hoofd van Othelbert om de hoek van de deur verschijnen, de vertrekkende ruiters nakijkend.

“Wel, Oot”, riep de graaf, “het is me duidelijk dat je van *mijn* rechten niet veel begrepen hebt maar ik zal eens kijken of ik iets voor je kan vinden, ik laat het je wel weten”.

Vervolgens ging de groep in iets hoger tempo in de richting van de kerk van Stroot. De deur van het secreet ging nog verder open en werd daarna met een knal dicht getrokken.

“Wat een verschrikking, wat een vernedering”, rommelde het door Othelberts hoofd terwijl hij zijn broek omhoog trok. Hij realiseerde zich dat de hem omringende lucht nu inderdaad behoorlijk verpest was en hoopte dat de graaf niet werkelijk wat geroken had. De graaf had echter gelachen, niet om de stank maar om zijn woorden en hem om zijn woorden in de maling genomen. Dat was nog veel erger. Mijn God, hij had niet bepaald veel indruk gemaakt op de graaf van Holland en Zeeland, Heer van Friesland.

Hij duwde de deur open, ging naar buiten, duwde de deur dicht, keek in de richting van zijn varkensschuurtje en zag zijn vader Sibrant aankomen.

“Pa”, riep Othelbert hem toe, “ik heb graaf Floris gesproken, ik heb hem gevraagd of hij iemand kan gebruiken voor juristenwerk.”

“Bwa”, reageerde Sibrant en keek niet naar Othelbert maar naar het secreet waar kennelijk het doel van zijn wandeling lag. “Denk je nou werkelijk jongen dat de graaf jou nodig heeft? Die mannen van het verzet, die kun je misschien wel helpen maar de

graaf heeft een hele stoet deskundigen, die ziet jou komen met je zondagsschoolkennis.”

Othelbert voelde een steek door zijn hart gaan. Zo deed Sibrant nu altijd als hem om belangrijke zaken ging, alsof hij nog in de wieg lag met een luier om, alsof hij alleen maar in staat was om eenvoudige kennis te vergaren en te helpen met plaggen steken en veengrond afgraven. Ooit, nog geen eens zo lang geleden, had Sibrant tegen zijn opdrachtgever Benzo, over Othelbert en waar deze bij stond, gezegd, “Othelbert is een goeie jongen maar de vraag blijft wat je hem eigenlijk leren kan.”

Hij had nooit goed begrepen wat zijn vader bedoeld had maar het klonk niet leuk. Anderzijds was Sibrant kennelijk wel van mening dat zijn zoon Othelbert wel even een wetboek voor de Westfriezen in elkaar zou kunnen zetten.

Othelbert voelde zich bedrukt en wilde iets tegen zijn vader zeggen maar die was hem in die tijd al gepasseerd en trok met een ruk de deur van het secreet achter zich dicht.

“Pa”, begon Othelbert maar vanachter de deur van het secreet klonk de stem van Sibrant die zei, “Je weet dat als ik hier zit je me niet kunt storen, ga wat nuttigs doen.”

Othelbert sjokte terug naar zijn verblijf in het voormalige varkensschuurtje en begon zijn juridische paperassen door te nemen.

Anna stond in de deuropening van een kleine uitbouw van haar riante stenen huis. Ze keek de man na die, luttele minuten daarvoor, geprobeerd had haar te kussen, daarbij zijn handen om haar middel en daarna hoger, langs haar flanken, langs haar borsten. Ze voelde nog de hele korte aanraking van zijn lippen, vlak voordat ze hem resoluut van zich af duwde.

Zijn paard liet de hoeven agressief door het gras en mulle zand roffelen, als een perfecte klankkast van de gevoelens van zijn berijder. Die draaide zijn lichaam in een snelle beweging om en zwaaide met zijn linkerarm, wild groetend, de andere arm rustig aan het leidsel. Ze zwaaide met een onbestemd gevoel terug.

Wat onzeker keerde ze om en ging de uitbouw binnen. Deze was ingericht als een keuken en wasruimte, met een aanrecht, kuipen om te wassen, kledingstukken over een touw langs de langste muur, bij het plafond.

Met een wazig gevoel liep ze langzaam door, langs het aanrecht, en bleef toen stilstaan. Naast haar, op het aanrechtblad, lag de brief die haar bezoeker, een goede bekende van haar man, had bezorgd. Ze nam de vrij dikke gesloten envelop in beide handen en voelde aan het ruwe perkament waarop in letters met lange krullen de geadresseerde was genoteerd: Jan, Heer van Heusden. Dat was haar broer, eigenlijk haar halfbroer, die op het slot woonde, tien minuten lopen van haar verwijderd.

“Je weet dat ik onvoorwaardelijk loyaal ben aan Floris”, had ze tegen de man gezegd nadat ze zijn toenadering had afgewezen. En daarna, schertsend, “Bovendien behoort je niet bij de edelen.” Daar raakte ze hem mee en dat was ook de bedoeling.

Het had hem een moment bezig gehouden, het was stil gebleven en hij had haar met een onderzoekende blik in de ogen gekeken.

“Maar je bent niet met hem getrouwd”, had hij gezegd.

“Omdat dat niet meer werd toegestaan door de paus, zoals je heel goed weet, verder is mijn verbintenis met Floris onverbreekelijk, zoals hij dat ook was toen we nog getrouwd waren.”

“En als Floris er niet zou zijn”, had hij gezegd, “ zou dat de zaak veranderen?”

Ze had niet heel lang nagedacht voordat ze heel langzaam haar hoofd op en neer bewoog in een stille bevestiging.

“Maar hij is er wel Gerard”, had ze daarna gezegd, “en ik hou van hem”, maar terwijl ze dat zei had ze in zijn woorden en in zijn ogen iets bespeurd wat er eerst niet was, een valse ondertoon, een begin van valse ideeën schemerde door zijn glimlach heen. Ze besefte opeens dat zijn glimlach een maskerade was, een stuk acteerwerk. Alleen een volleerde toneelspeeler zou het hem verbeterd hebben. Het beviel haar niet.

Ze probeerde het van zich af te zetten. Ze moest zich nergens druk over maken, ze had Floris toch? Moest ze Floris over Gerards avances inlichten?

Het zou voor haarzelf de zaken weer iets eenvoudiger maken. Wat moest ze eigenlijk met die Gerard?

Gerard! Kennelijk was deze Gerard haar Floris, ook al kende hij hem goed, niet echt welgezind.

Ze bekeek de envelop in haar handen, legde hem weer op het aanrecht, steunde op haar handen terzijde ervan en keek een tijdje naar buiten.

Zo nu en dan, de laatste tijd steeds vaker, leverde Gerard stukken en brieven bestemd voor Jan bij haar af. Hij beweerde dat het beter was dat hij niet in de buurt van slot Heusden werd gezien. Er bestond een kennelijke noodzaak om bepaalde relaties niet teveel onder de aandacht van het volk te brengen. De dienstlieden zou het allemaal wel ontgaan maar de huislieden, de vrije boeren en ambachtslieden, waren er op gespist hun belangen met hand en tand te verdedigen. Informatie over het reilen en zeilen van de edelen kon ze daarbij goed van pas komen. Deze lieden moesten dus niet wijzer worden gemaakt dan nodig.

Ze wentelde de envelop in haar handen als een blad aan een boom, bekeek de achterzijde en las de fraaie naam van de afzender, in sierletters maar niet in zijn eigen handschrift: Floris, Heer van Holland enz. Het schrift liep over de gehele achterzijde van de envelop en over de sluiting heen, om opening door onbevoegden te voorkomen.

Onwillekeurig bedacht Anna hoe effectief dat zou zijn, of de envelop geopend zou kunnen worden en vervolgens weer dichtgemaakt zonder dat dit werd opgemerkt. Eigenlijk was deze envelop heel vreemd: waarom was hij niet verzegeld? Het ontbreken van een zegel! Het was toch eigenlijk heel merkwaardig dat Floris, in zijn positie, geen zegel zou gebruiken of dat zijn dienaren dat achterwege zouden laten. Het was overigens de eerste keer dat ze een envelop met afzender erop ontving.

Dan veranderde Anna's weifelende stemming in besluitvaardiger gedrag.

Ze nam de envelop en liep door de keuken naar de andere kant waar een houten deur toegang gaf tot een binnenplaats. Op de binnenplaats brandde een klein vuur waarboven in een grote ketel een gerecht klaarstoomde. Ze pakte de ketting waaraan de ketel hing en zette hem op de grond. Een kleinere ketel vulde ze met water en hing deze boven het vuur. Niet veel later hield ze de envelop boven het dampende water. Na enkele te vroege pogingen liet de envelop zich met behulp van een mes zonder schade openen.

Daarna liep Anna weer naar binnen, teneinde niet in deze open ruimte betrapt te worden op het openen van andermans post. De brief paste precies in de omslag en het kostte enige moeite hem eruit te krijgen. Ze legde de omslag op het aanrecht, bij het raam waar ze eerder had staan peinzen, ontvouwde de brief.

Bovenaan stond de datum: Het Jaar Onzes Heren 1296, den 23ste januari.

Gespannen volgden haar ogen de lange met veel krullen uitgevoerde letters. Het was een korte boodschap die aan duidelijkheid niets te wensen over liet:

Beste Jan,

Neem een goede raad van mij aan, zeg het leenheerschap op zodat je niet in een moeilijke positie te verkeren komt, Van Cuyk zal hetzelfde doen zodra de tijd gekomen is. Er staat veel te gebeuren. Aarzelt niet.

De ondertekening was, niettegenstaande de inhoud, voor Anna toch nog een verrassing. Niet, zoals de omslag aangaf, haar man Floris had de brief ondertekend. Nee, de brief kwam van Gerard, van Gerard van Velzen zelf! De man die zij zojuist waarwel had gezwaaid.

Hoofdstuk 2

De kleine kerk was bijna geheel leeg nu. De man op de kansel wachtte, zoals altijd, op dit moment, om voor een laatste maal enige perkamenten te schikken en af te dalen naar de grijze plavuizen van de kerkvloer, terwijl hij zijn ogen de uiterste hoeken van de kerk liet verkennen. Othelbert, zoals gebruikelijk buiten de pastoor de laatste in de kerk, op zijn vaste plaats in de tweede bank aan de rechterzijde van het pad, volgde de blikken van de pastoor.

De pastoor was een jaar of vijftig maar kon voor veel ouder doorgaan. Hij had een roodglimmend gezicht met een grote licht krommende neus omlijst door nauwelijks gekamd grijs haar dat stijf tot op het zwart van zijn soutane reikte. Zijn donkere ogen stonden dof maar konden, als zijn verhalen vanaf de kansel een hoogtepunt bereikten, vonken als de vlammen in een schouw. Toen de pastoor hem bijna bereikt had, stond hij op en daarna liepen ze samen naar de voorkant van de kerk, waar de pastorie zich bevond.

“Dat was een mooi verhaal, mijnheer pastoor”, zei Othelbert terwijl ze naar achteren liepen.

De pastoor keek hem aan, onder zijn linkerarm de papieren.

Zijn wenkbrauwen gingen omhoog, zijn soutane waaierde om hem heen. Hij keek een ogenblik alsof hij het niet begreep.

Dan zei hij, “Gerechtigheid, jongen, daar gaat het allemaal om. Niemand zal dit leven verlaten zonder zijn plicht aan God te hebben vervuld. Neem dat van mij aan.”

Ze gingen de pastorie binnen en liepen naar de eenvoudige tafel tegen de lange muur aan de andere kant van het vertrek waar ze gingen zitten. Op de tafel stonden twee kandelaars met grote kaarsen. De pastoor pakte de kandelaars met de kaarsen, hield ze boven het kleine vuur van de haard en zette ze brandend terug.

“Zo, eens kijken waar we gebleven waren” zei hij terwijl hij over de tafel heen reikte naar een stapel boeken die in het halfduister vlak bij de muur lag. Hij greep het bovenste boek en legde het voor zich neer. Op het leren omslag stond in grote zwerige goudkleurige geïmpregneerde letters de titel: *Kenemaria*.

Dit was de tekst van de keur van Kennemerland, de wetten die door graaf Floris en zijn raadgevers al in 1274 waren vastgelegd voor het Kennemerland en die nog niet zo heel veel jaren geleden ook op Wiron waren ingevoerd.

De titel van het bovenste boek op de stapel bij de muur luidde: *Decretum Gratiani*. De pastoor had hem verteld dat die geschriften helemaal uit Italië, uit Bologna, kwamen. God mocht weten, dacht Othelbert, hoe de pastoor daar aan gekomen was.

Het was kerkelijk recht en de tekst ervan was gesteld in het Latijn. Othelbert voelde bij het zien ervan altijd een gevoel van verslagenheid: hij kon het niet lezen. Hij was wel bezig met Latijn maar zijn begrip ervan was maar matig. De boeken daaronder, wist Othelbert, waren allemaal boeken met oude wetten, uit de tijd van de Franken, en er was ook een boek bevattende de Wet van de Friezen. Het eerste woord op de harde omslagen van al die boeken was “Lex” en dat betekende “wet” of “wettenverzameling”, zo wist Othelbert.

Maar, bedacht hij, het gaat niet om Latijn, het gaat om rechtvaardigheid. De pastoor, die luisterde naar de naam Wibald, had hem verzekerd dat dat besef belangrijker was dan het leren van Latijn. Maar Othelbert was er niet van overtuigd.

Hij had het gevoel dat de pastoor het wel goed vond zo, dat hij hem les gaf tegen een zekere betaling, maar hem eigenlijk klein wilde houden, net zoals zijn vader Sibrant. Hij mocht wel luisteren maar zou nooit doordringen in die wereld waar het werkelijk allemaal gebeurde, waar handelingen er iets toe deden, waar belangrijke beslissingen werden genomen en macht en aanzien werden verworven.

“Eens even kijken” mompelde de pastoor terwijl zijn oude rechterhandswijsvinger zich een weg zocht over het perkament.

“Ja, artikel tweeëntwintig”. De tekst van het artikel werd door de pastoor zo mompelend gesproken dat deze niet te verstaan was. Othelbert keek mee met de onder de woorden doorschuivende vinger van de pastoor en las:

Elke man mag wel varen wonen van den enen dorpe int ander sonder ban en sonder boete.

“Wel” zei de pastoor, duidelijker nu, “dat is wel duidelijk, niet?” Hij keek Othelbert aan.

Zijn donkere ogen toonden de vraag in het gesprokene. Zijn dikke wenkbrauwen gingen, bijna onmerkbaar, een keer op en neer. De dikke ronde neus glom.

Othelbert knikte na een tijdje, wat onzeker. Hij kende de pastoor goed genoeg om te weten dat hij vermoedelijk bedoelde dat het absoluut niet zo duidelijk was als het leek te zijn.

De pastoor ging iets verzitten en legde beide handen in zijn schoot.

“Ik zie dat je het begrijpt”, zei hij toen, opgelucht leek het wel, “je begrijpt dat het wel duidelijk is maar je begrijpt ook dat het zo duidelijk natuurlijk niet zijn kan. Want je leert natuurlijk helemaal niets als je al die wetten uit je hoofd leert. Dat heb je ook goed gezien toen we de oude Friezenwet doornamen”. Hij wees op een losse stapel perkamenten die zijn eigen vertaling van de eveneens in het Latijn gestelde Lex Frisionem bevatten.

“Wetten stellen op zichzelf niets voor, het is hoe ze gebruikt worden en hoe er over en mee geoordeeld en gevonnist wordt, wat ze maakt tot wat ze zijn, instrumentjes om de handel en wandel van mensen mee te sturen. Deze wet zegt bijvoorbeeld dat een man van het ene naar het andere dorp of ander plaats mag verhuizen, zonder boete te betalen. En dat klopt ook, hij betaalt geen boete maar in werkelijkheid moet hij wel een bedrag betalen of op enige manier afrekenen als hij vertrekt. Weet je waarom?”

Othelbert zat juist te bedenken dat hij zelf ook wenste te vertrekken, uit deze pastorie en eigenlijk ook wel weg van Stroot. Het begon hem allemaal tegen te staan. Hij wilde wat avontuur, hij had het gevoel te zijn opgesloten in zijn eigen omstandigheden, ontsnappen leek bijna onmogelijk.

“Ik zal 't je vertellen” zei pastoor Wibald, “omdat hij het goed moet maken voor de mensen die achterblijven die, omdat ze met minder zijn, meer belasting zullen moeten gaan betalen. Als dus iemand vertrekt, zorgt de schout dat er, zeg maar, wordt bijbetaald. Dat noemen ze het recht van exu.”

Het gezicht van de pastoor glom in het kaarslicht. Hij draaide zich weer om en legde zijn handen naast het boek op de tafel.

“Dus je ziet, het hangt er altijd van af wat mensen met wetten doen” vervolgde de pastoor, “hoe ze er mee omgaan, of ze ze toepassen of niet of maar gedeeltelijk of, komt veel voor, dat ze ze helemaal niet respecteren. Maar het is belangrijk om ze te maken omdat je altijd het recht hebt om er een beroep op te doen.”

En als dat niets oplevert hebt je pech gehad, ging het door Othelbert heen.

De pastoor stond op en liep naar buiten. “Even een boodschap doen”, riep hij over zijn schouder.

Othelbert bedacht dat de wetten die hij bestudeerd had totaal niet voldeden. In de praktijk van alledag werden ze door de schout of de baljuw of in het graafgeding gebruikt of beter gezegd misbruikt zoals het de hoge heren uitkwam. In de praktijk werd zelfs het godsoordeel nog toegepast wat er in feite op neer kwam dat het lot besliste maar dat men voor het gemak aannam dat het Gods wil was.

Zijn gedachten gingen terug naar de vorige dag toen mensen van het Westfriesche verzet bij zijn vader waren langs gekomen. Hoe konden die mannen denken dat een eigen Westfries Wetboek ze zou redden van inlijving bij Holland?

De enige die ze een dergelijke zelfstandigheid kon geven was de graaf. En die zelfstandigheid was volkomen onlogisch en zinloos. Het was de ingebakken Friese aard, dat koppige, onverzettelijke, dat niet willen luisteren. Maar het waren er volgens Othelbert ook niet zoveel meer, die zich tegen de graaf wilden verzetten.

Het waren er echter nog steeds genoeg om het de Hollandse troepen behoorlijk lastig te maken. Mannen ook die er niet voor terug zouden deinzen de graaf te vermoorden.

En zodra er successen werden geboekt begon ook de rest weer warm te lopen voor een eigen onafhankelijke staat. En hoe kon zijn vader op het idee gekomen zijn dat hij, Othelbert, een nieuw wetboek zou kunnen schrijven? Hij zuchtte en staarde naar de donkere tegels onder de tafel.

Op het plein voor de kerk, waar ook het dorps huis stond, was het een enorm rumoer. Van eenvoudige houten planken, die de vormen van de bomen waaruit ze gezaagd waren nog goed lieten zien, was een hele aardige tribune in elkaar getimmerd. Die tribune zat helemaal vol met Strootenaars en lieden uit de overige gemeenschappen op het eiland die luid met elkaar in gesprek waren.

Voor en naast en achter de tribune, tot aan de deur van het dorps huis aan de andere kant van het niet al te grote plein, liepen ook mensen, stonden met elkaar te praten, te gebaren. Er werd geschreeuwd en gelachen. Tussen de volwassenen door renden de kinderen van Stroot en de allerkleinsten hingen op hun moeders buik of zaten op hun moeders of vaders arm. Voor het dorps huis, goed zichtbaar voor iedereen en zeker voor de lieden die op de tribune zaten, was een lange houten tafel geplaatst die ze uit het gemeentehuis hadden gehaald, een prachtige donkerbruine tafel uit de vergaderzaal en daarachter zes mooi bewerkte eikenhouten stoelen met fluwelen zittingen.

De tafel was verder leeg, op twee kandelaars, een op elke uiterste hoek, na.

Op de hoeken van het plein waren scheepsmasten geplaatst. Aan de punten van die masten wapperden vlaggen van Wiron, van Stroot en van het Graafschap Holland met het Grafelijk wapen met de rode klauwende leeuw.

De stemming was vrolijk en uitgelaten, ofschoon op dit zelfde plein vandaag niet alleen maar gefeest maar ook rechtgesproken zou worden. Toch iets met een ernstige ondertoon en met voor sommigen op het eiland een minder vreugdevol dageinde in het verschiet. Maar voor de overgrote meerderheid was het vandaag een feestdag. De graaf zou ook een officiële bekrachtiging van de status van Wiron binnen het graafschap geven. Een oorkonde zou met veel ceremonie worden overhandigd en na afloop zou er gefeest worden. De mensen zouden zich even te buiten gaan aan drank en vrolijkheid en hun alledaagse zorgen kunnen vergeten.

Voor een aantal was het ook een dag om even met de graaf of met belangrijke personen uit zijn gevolg van gedachten te wisselen en eventueel wat gedane zaken te beklinken.

Ook van de kant van de plaatselijke taveerne, meer in een hoek van het plein, kwamen vrolijke geluiden. In kamers boven de taveerne, eigenlijk de herberg, met de naam "PAGO WIRON" in grote zwarte smeedstalen letters op de gevel, hadden de graaf en zijn gevolg hun intrek genomen. Na een nacht rust, gedurende welke tijd er altijd twee van de mannen van Floris de wacht hielden bij de toegangen naar de vertrekken, hadden ze zich het traditioneel rijke ontbijt goed laten smaken. Vervolgens was men, vergezeld van de dorps schout, Dirk van Westerland, die ook de herbergier was, een eilandschouw gaan houden. En nu, ongeveer op het tweede uur na de middag, maakte men zich op voor het graafgeding, dat plaatsvond wanneer de graaf het eiland met een bezoek vereerde, eens in het jaar of eens in de anderhalf jaar, en dat drie dagen zou duren.

De taveerne was helemaal vol met mensen. Voor de taveerne stonden verschillende groepen mensen, waaronder Sibrant en Sijtje en ook Benzo, de man waar Sibrant voor werkte en die ook bekend stond als Heer van het Moerland. Ook Othelbert stond er bij maar hij stond een beetje terzijde, met een zoekende blik om zich heen spiedend. Hij zocht drie mensen, niet per sé in een bepaalde volgorde, de graaf, de mooie Gela en Richald. Hij zag ze niet en had ook eigenlijk geen idee wat hij tegen ze zou gaan zeggen.

Wel zag hij, niet zo ver van hem verwijderd, de baljuw, Gerard Wouterszoon van Egmond. De man was, zoals gebruikelijk al een aardig eind op weg richting dronkenschap. En dat terwijl hij straks nota bene als baljuw achter de lange tafel op het plein zijn plaats in zou moeten nemen om zich bezig te houden met geschillen en rechtspraak.

Een luid gejuich klonk plotseling op van de andere kant van het plein. Een jongen van een jaar of vijftien werd door vier mannen hoog de lucht in getild en er volgde nog meer gejubel en hoerageroep. Othelbert kende die jongen, hij woonde op een hoeve niet ver van de boerderij van zijn vader en moeder en zijn eigen opgekalefaterde varkensschuurtje. Het was Loef, Loef van Berkenveld. Hij was vandaag zeventien geworden. Luid gezang volgde.

“Kom jongen” zei zijn vader onverwacht tegen hem, wijzende op de lege bierpul in Othelberts hand, “haal jij nog eens wat bier voor ons en neem er zelf ook nog maar één.”

Othelbert pakte de lege aardewerken pullen aan van zijn vader en van Benzo. Met de zware bierpullen aan zijn vingers liep hij, tussen de druk pratende en drinkende Wiron door laverend, de taveerne in. Het was hier een stuk donkerder dan buiten.

Hij wist door de drukte heen de tapkast te bereiken waar, voor deze gelegenheid, de broer van kastelein en herbergier Dirk, de dikke Herman, het bier uitdeelde. Hij zette de lege pullen neer op de kast en keek, wachtende op Herman die met anderen bezig was, de schemerige ruimte door. Helemaal in de hoek, links achteraan, zag hij graaf Floris staan. Hij stond druk te praten met een jonge kerel. Othelbert kon zijn gezicht niet zien, hij stond met zijn rug naar hem toe. Hij had een prachtige blauwe hoed op met een lange witte veer aan één zijde, gestoken door een glanzend oranje bies.

Toen wendde de jongeman het gezicht heel even naar rechts en herkende Othelbert hem. Het was Ric, hun goede vriend Ric die ze allemaal mochten maar die niemand werkelijk echt kende. Othelbert voelde jaloezie dat Ric er kennelijk in geslaagd was de aandacht van de graaf voor zich op te eisen. Waar zouden ze het over hebben? Die Ric had ook eigenlijk alles, materieel ontbrak het hem aan niets en sociaal gezien evenmin, de vrouwen waren normaal gesproken nooit ver uit zijn buurt en aan gesprekpartners van een zeker niveau had Ric dus duidelijk ook geen gebrek.

Plotseling drong het tot hem door dat Herman tegen hem stond te schreeuwen, met zijn dikke wijsvinger een rondje over de pullen draaiend. “Nog een keer hetzelfde?”

Othelbert knikte.

Herman draaide de kraan aan het enorme vat open en vulde de pullen.

De graaf heeft het dus duidelijk te druk met anderen om zich het juristenlot van een Othelbert aan te trekken, dacht Othelbert, misschien zie ik Gela straks buiten, eens kijken of ik een beetje leuk gesprek met haar aan kan gaan.

Hij dacht erover haar te vragen of ze iets met hem wilde gaan drinken in het “Wapen van Stroot”, de andere herberg die de kleine gemeenschap rijk was. Terwijl hij Herman een munt gaf wendde Othelbert zijn hoofd nog een keer naar links om een blik op de graaf te werpen. Deze stond met zijn rug naar hem toe evenals Ric, ze stonden naast elkaar en waren duidelijk nog steeds heel druk in gesprek. Beiden stonden nu met hun gezicht naar de vaalwitte wand waarop, in het midden, een schilderij van een vissersboot op wilde zee hing.

Othelberts gedachten gingen terug naar de mannen van het verzet en hun plannen om de Wiron te mobiliseren tegen de graaf. Zou het kunnen dat de graaf met Ric overlegde hoe ze Wiron als uitvalsbasis voor de koggeschepen zouden kunnen gebruiken, bij een nieuwe aanval op de rebellerende Westfriezen? Wat zou in Godsnaam Rics rol daarin kunnen zijn? Zijn positie op het eiland, als buitenstaander, was uiteindelijk merkwaardig. En waarom duurde dit gesprek zo lang? Het was duidelijk geen praatje voor de gezelligheid. Was Ric een bekende van de graaf? Othelbert borg zijn buidel met muntstukken terug in zijn zak en greep de bierpullen.

Met een draai naar links, zich weer verontschuldiging om door de mensenmassa heen te komen, bewoog hij zich in de richting van de deuropening waardoorheen de zware stem van De Kromme hem tegemoet kwam. Buiten deelde hij het bier uit en keek snel een paar keer over de mensen heen of hij Gela zag. Hij zag haar niet en vroeg het aan Benzo die druk in gesprek was met ene Gosuinus, één van de schepenen van Wiron en de rechterhand van schout Dirk. Benzo nam niet de moeite zijn woordenstroom af te breken en zwaaide met een hand in de richting van de overzijde van het plein.

Othelbert nam nog een slok bier en probeerde te bedenken wat te doen. Tussen de mensen door zag hij de lange tafel waaraan straks Dirk en zijn schepenen en natuurlijk de graaf en de baljuw plaats zouden nemen. En pastoor Wibald natuurlijk. Die had hij ook nog niet gezien.

Inmiddels gaf een stralende winterzon een feestelijke tint aan het gebeuren op het plein. Othelbert begon tussen de mensen door het plein schuin over te steken. Halverwege, omringd door de verzamelde burgers op het plein, bleef hij even staan om een slok bier te nemen. Hij keek om zich heen, niet verwachtend iemand te zullen zien. Hij voelde zich een beetje vaag van het bier en wist eigenlijk helemaal niet meer naar wie hij op zoek zou moeten of willen gaan. Om hem heen klonk luid gepraat, een paar Strotten die hij wel kende schuurden langs hem heen, ergens naar op weg.

Naar Gela misschien ja, ze zou aan de andere kant van het plein zijn.

Dan voelde of zag hij iets achter zich. Een zware hand kwam met een plof op zijn schouder terecht.

“Zo, Oot” klonk een zware maar vrolijke stem. Hij draaide zich om en de ander nam de hand van zijn schouder om die begroeting te vervangen door een nieuwe waarbij hij met beide handen Othelberts bovenarmen vastgreep.

“Alles goed met je, kerel? Je bent een beetje de weg kwijt, of niet?”

Het was Dirk, kroegbaas en schout van Stroot, gekleed in de officiële donkere kleding die bij het ambt van schout hoorde. Een donkere halflange jas met zilveren knopen, een zwarte lage hoed met een smalle rand met band waarop aan de voorkant een soort insigne was bevestigd.

“Je kunt je nuttig maken, Oot”, ging Dirk verder, ondertussen zijn handen van Othelberts armen nemend, “over een kwartier of zo begint het graafgeding en de pastoor zal daar, zoals gebruikelijk, bij aanwezig zijn. Ik heb hem alleen nog niet gezien, doe mij een plezier en loop even naar de pastorie om te kijken waar hij blijft. Lij bent kind aan huis bij hem.”

Othelbert knikte.

“Natuurlijk, Dirk, ik ga meteen naar hem toe.”

Hij hief zijn beker naar Dirk op en wenste hem gezondheid, nam een grote slok en gaf toen het bier aan Dirk.

“Ik heb even genoeg gehad van dat bier”, zei Othelbert en beende weg, tussen de mensen door, in de richting die hij al bezig was geweest te gaan, de overkant van het plein. Ook in die richting maar dan nog een stukje noordelijker, lagen de kerk en de pastorie.

Even later bevond hij zich aan de zijkant van de kerk waar zich de pastorie bevond, aan de kant van het dorp. Aan de andere kant van de kerk, meer naar links, maar al zichtbaar, lag het almaar groter wordende kerkhof. Bij de eerste grafstenen en hier, bij de ingang van de pastorie, stonden enkele kleine, tegen wind en weer vechtende eikenbomen, een aantal van hun verbruinde veelpuntige herfstbladeren nog op het erf in de modderige, hier en daar met gebakken klei verstevigde, grond. De bomen wierpen fletse schaduwen over de grond en de gevel van de pastorie.

De deur van de pastorie stond open. Zo te zien maakte Wibald aanstalten om naar het plein te vertrekken. Waarschijnlijk had hij een blik naar buiten geworpen om te zien wat voor weer het was en was hij nu zijn schoenen en jas aan het aantrekken.

Othelbert nam de paar treden van het kleine stenen trappetje omhoog en ging door de deuropening.

“Mijnheer Pastoor”, riep hij. Het harde geluid sloeg dood in het bedompte interieur, alsof hij iets gezegd had maar zijn stembanden dienst hadden geweigerd, alsof er geen enkel geluid uit zijn mond kwam. Maar hij was al binnen, nog een keer roepen had geen zin.

Hij nam een bocht naar rechts door een gewelfde doorgang en kwam in het raamloze interieur, de woonruimte van de pastoor met in de hoek op rechts een open doorgang naar het kleine keukentje en helemaal linksom achterin, links ook nog van de donkereiken, tot en met de bovenste plank gevulde, boekenkast, in een soort nis, de deur die toegang gaf tot de kerk. Daar tussenin de woonruimte.

De donkerte van deze ruimte had hem altijd een veilig gevoel gegeven. Hier, onder het licht van de twee grote kaarsen op de houten tafel, had hij heel wat uren doorgebracht. Op de tafel lag de stapel wetboeken. De kaarsen brandden nu echter niet en vanuit de kerk viel grijs licht naar binnen. De zon was weer verdwenen. De deur stond helemaal open. Othelbert zag niemand en liep met versnelde pas door het huis en aan de andere kant de kerk in. Hier was het een stuk lichter. De kerk was volkomen leeg, geen mens te bekennen. Er hing een grote stilte, een deken van geluidloosheid gedragen door de zware muren van de kerk en de koude, bijna mistige lucht.

Hij liep een eindje de kerk in en draaide zich daarna om. Een lichte echo van het schurende geluid van zijn schoenen op de grijze stenen kwam terug van de muren. Hij keek naar de deuropening van de pastorie waardoor hij zojuist de kerk binnengelopen was. Toen zag Othelbert iets dat hem enorm beangstigde.

Op de vloer in de woning, schamel verlicht door het daglicht uit de kerk, zag hij iets liggen. Tussen de tafel op rechts, waaraan hij altijd zat, en de muur met de boekenkast op links lag een gestalte. Een in het zwart geklede gestalte. De pastoor? Othelberts hart sloeg over. Met grote passen liep hij terug het huis in en observeerde de man die op de grond lag. Hij lag met zijn gezicht naar de muur, op zijn zij, deels voor en deels onder de tafel. Zijn linkerarm lag half onder en half naast zijn lichaam, de andere arm hing naar achteren af, langs de rug, de hand raakte net de grond. Othelbert bekeek de gestalte, de zwarte soutane en zag de enorme donkere verkleuring ter hoogte van de buikstreek. De soutane was doorsneden en rond de snede had de stof rijkelijk vloeiend bloed opgenomen.

Othelbert liet zich door zijn knieën zakken. Plotseling heel kalm strekte hij zijn hand uit naar de kin van deze levenloze persoon en draaide het gezicht omhoog, naar zich toe. De heldere maar dode ogen van de pastoor keken hem aan en het leek, dacht Othelbert, alsof ze om begrip vroegen.

In de totale stilte klonk opeens een schrapend geluid, achter hem. Hij liet het hoofd van de pastoor los en draaide zich om, keek omhoog naar de rijzige gestalte die nu achter hem stond.

“Wat is er gebeurd Oot?”, vroeg de graaf.

“De pastoor is dood, heer”, antwoordde Othelbert, “hij is vermoord.”

Graaf Floris leek niet erg onder de indruk. Hij zette een paar grote ogen op, als een volleerde toneelspeler en blies wat lucht tussen zijn tanden door, een fluitend geluid.

“Mon dieu”, zei hij en bukte om het lichaam van de pastoor beter te kunnen bekijken.

“Merde, een aderslach, wat een bloed.”

De graaf bewoog zijn hand over de nu naar de muur starende pupillen en drukte de oogleden van de pastoor toe.

Een tijdje was er stilte en leek de graaf na te denken, vervolgens legde hij een hand op Othelberts schouder en keek hem op begripvolle wijze aan. Het deed Othelbert denken aan de gezichtsuitdrukking van de pastoor die hij zojuist had waargenomen. Een griezelige overeenkomst, alsof de graaf zich, zonder het te weten, vereenzelvigde met de pastoor, alsof hij zich onbewust schaarde in de rij van doden die hun begrip wilden tonen.

“Doe mij een plezier, wil je Oot” zei hij zacht, bijna op fluisterton, “haal de schout en de baljuw hiernaar toe. Alleen die twee, verder niemand, zorg daarvoor, verder niemand, de schout en de baljuw, bon? En laat verkondigen dat het geding een paar uur later begint.”

Othelbert wierp nog een laatste blik op de donkere ronde vlek op de soutane van pastoor Wibald en knikte toen.

“Goed heer” zei hij, sprong op en snelde weg van deze verschrikkelijke plaats, langs de nu samen binnenkomende hazewinden van de graaf.

“Als Van Velzen daar nou blij van wordt, maak je er niet druk over” zei Jan van Cuyk tegen Jan van Heusden. Ze zaten aan de korte kant van een lange tafel in de grote zaal van Van Cuyks kasteel te Grave.

Hij vervolgde, “Hij wil gewoon een beetje gewichtig doen. Je kent Gerard toch? Die heeft zich altijd een beetje klein gevoeld, als landjonker, en daar komt nog bij dat het hem natuurlijk helemaal niet lekker zit dat zijn neef Jan in de fout is gegaan. Voor Jan nu van minder gewicht, zijn kiezen doen geen pijn meer. Gerard is zelfs een keer zover gegaan om, in totale onmacht van gevoelens, de graaf een platte klap op het hoofd te geven. Nou vraag ik je...”

Van Cuyks woorden stelden Jan niet op zijn gemak. Dat Gerard zich de mindere voelde en dat diens neef, na een zoen verbroken te hebben, op last van Floris onthoofd was, had er eigenlijk niks mee te maken.

Hij had het gevoel dat Van Cuyk de zaak bagatelliseerde en Floris' macht onderschatte. Van Cuyk had als diplomaat natuurlijk een wijd vertakt net van mensen die hij aan kon spreken om zijn plannen ten aanzien van de graaf kracht bij te zetten, niet in de laatste natuurlijk zijn landheer, Hertog Jan van Brabant. Maar hij had er geen prettig gevoel bij. Ze waren van oudsher niet alleen vazallen, zoals hij dat heel sterk voelde in zijn eigen geval, maar ook bondgenoten geweest van de graaf. De graaf op zijn beurt was hen altijd te hulp gekomen, zoals bijvoorbeeld in de strijd tegen Gelre, de Limburgse oorlog en op veel andere manieren. Het leenheerschap op te moeten zeggen en dan maar rustig de gebeurtenissen af te moeten gaan wachten, het voelde niet goed aan. Er zou een onzekere periode aanbreken waarin alles er op aan kwam dat het plan om de graaf gevangen te nemen zou slagen.

Stel dat de graaf de plannen zou weten te verijdelen? Dan zouden er zeker koppen rollen. Jan van Heusden voelde zich bedrukt. Tenslotte was Floris wel de man van zijn halfzus Anna, al waren ze dan niet meer getrouwd. Ze hield veel van hem. En Jan hield van zijn zuster en was zeker geen vijand van Floris. Hij zag zichzelf dan ook geen grote rol spelen in het complot dat tegen de graaf gesmeed werd. Hij zag zichzelf als een boef uit nood, iemand die op het laatste moment tot inkeer zou komen en de snode plannen aan de graaf zou opbiechten. Nam niet weg dat hij zich wel door de graaf gekleineerd voelde.

De graaf had hem de rol van leenman opgedrongen, hem uit zijn leenmanschap van de graaf van Kleef gedrongen. Jan had zich als leenman van de graaf van Kleef altijd behoorlijk zelfstandig gevoeld. Van Kleef had nooit zware eisen aan hem gesteld.

Na ontvangst van het bericht van Gerard van Velzen had hij meteen contact gezocht met Van Cuyk om te overleggen.

Beide mannen keken langere tijd in dezelfde richting, naar de vensterbank en het raam daarboven aan de andere zijde van de grote zaal.

“Wees eerlijk, Jan”, hervatte Van Cuyk plotseling het gesprek, “wat Floris aan het doen is, dat kan echt niet door de beugel. Jarenlang was hij de bondgenoot van Engeland, van Eduard, een uitstekende koning waarmee we altijd prima zaken konden doen. Het is jammer dat er een paar dingen zijn voorgevallen ja, de wolstapel verplaatst naar Mechelen en nog wat van die dingen...maar Eduard had zijn redenen, hij kan niet bij alles rekening houden met ons lieden uuten laghen landen. Het is trouwens ook al weer een tijdje geleden. Overigens hebben we kort geleden nog zijn

aanbod ontvangen om troepen te leveren in de strijd tegen Vlaanderen maar Floris wilde er niet aan. Hij had toen al een andere koers in gedachten, vermoed ik. Maar wat gebeurt er? Floris heeft geld nodig, hij heeft altijd geld nodig want hij is zoals je weet van alles van plan. Hij zit vol met ideeën, dat weet je. Om die ten uitvoer te leggen heb je geld nodig. Maar er is al zoveel uitgegeven, het geld en het zilver zijn op. Maar niet alleen zijn plannen kosten geld, ook de verdediging van het graafschap, het handhaven van de grenzen en de nooit ophoudende oorlogen tegen de Westfriezen, tegen Vlaanderen, het kost allemaal geld en het gaat almaar door, dag in dag uit. Hij gaat dus, begrijpelijk, om te beginnen naar zijn grote bondgenoot Eduard waar nota bene zijn zoontje Jan aan het hof wordt opgevoed. En wat zegt Eduard, dat hij al heel veel geld heeft uitgegeven aan allerlei stromannen in onze landen om Englands handel te laten floreren, dat hij hem niet opnieuw geld kan lenen.

Daarbij komt dat Floris de vorige lening ter waarde van vierduizend Engelse ponden nooit heeft terugbetaald. Van dat geld heeft hij een dijkje aan laten leggen, bij 't Gein. Dus Eduard stelt zich op het standpunt dat hij Floris, door die lening niet meteen op te eisen, heel goed behandeld, sterker dat hij hem in de watten legt. Ik zou me niet anders hebben opgesteld.”

Van Heusden knikte.

“Ook valt nog te bedenken” vervolgde Jan van Cuyk, “dat Eduard erg veel geld nodig heeft voor zijn oorlog tegen de Schotten. Die blijven maar halsstarrig in hun weigering zich tot onderdanen van Eduard te laten maken. Terwijl ze dan veel beter af zouden zijn. Maar ja, Jan, Schotten hè, het zijn net Westfriezen, ze zullen en moeten op zichzelf blijven en hun koppige ideeën van eigenheid te vuur en te zwaard blijven verdedigen. Ze zijn niet met hun tijd meegegaan, ze leven nog in de tijd van de barbaren, geloof me. Het zijn wilde vechters, van enige organisatie is bij die lieden geen sprake. Veel geschreeuw maar....nou ja, weinig wol. Enfin, ook daar moet Eduard rekening mee houden.”

Jan van Heusden zuchtte en ging verzitten.

Van Cuyk schraapte zwaar zijn keel en ging verder, “Dat is allemaal tot daar aan toe. Maar Floris moest absoluut geld hebben, een financieel debacle dreigde.

De volgende stap was dat hij naar de man stapte met wie zijn schoonfamilie uiteraard nogal aanpapt, Filips van Frankrijk. Het leek een logische keus, temeer daar Filips hem enige tijd geleden al een voorstel heeft gedaan voor een bondgenootschap tegen Vlaanderen waarmee zowel voor Filips als voor Floris een aantal al langer slepende politieke zaken afgekaart kon worden, met name de Zeeuwse kwestie. En Filips, die wilde hem wel geld lenen, meer dan hij nodig had, veel meer dan hij nodig had. Vijfentwintigduizend pond en uitzicht op nog meer als Floris het huwelijk van zijn zoon Jan met Elisabeth, de dochter van Eduard, zou afblazen.

De verleiding was zo groot dat Floris aan de hem door Filips gestelde voorwaarde voldeed: hij beloofde het verbond met Eduard te verbreken. Terwijl zijn zoon Jan daar nota bene aan het hof verblijft, nou vraag ik je Jan. Wat heeft hem bezielde?”

“Ja”, zei Van Heusden en verlegde zijn in fluweel gevatte arm op de houten tafel,

“je zou toch denken dat er wel iets anders mogelijk moet zijn geweest.”

Van Cuyk zuchtte, rechtte zijn rug en legde beide armen op tafel, sloeg zijn handen ineen en bekeek Van Heusden met een donkere blik.

“Floris heeft het enige weken geheim kunnen houden maar nu zijn Eduards gezanten er toch langs zekere weg achter gekomen. Ik heb me laten vertellen dat één of andere klerk uit zijn gevolg zich in een taveerne in Dordt iets heeft laten ontvallen waar een goed verstaander genoeg aan had. Gisteren was ik zelf in Dordt en heb ik me laten inlichten. Eduards mannen zeilen nu, op dit moment, naar Engeland. Morgen komen ze er aan en morgenavond zal Eduard vernemen waar zijn weigering om Floris geld te lenen toe geleid heeft. In naam dan. Nogmaals, volgens mij had Floris zijn plannen voor zijn toenadering tot Filips al heel lang klaar liggen.

Je ziet, desastreuze plannen, op die manier lopen we groot risico een vazalstaat van Frankrijk te worden, in dezelfde positie te komen als Vlaanderen nu. We hebben

geen andere keuze dan Eduard onze hulp te bieden teneinde onze economie en de continuïteit van een Engeland gezind graafschap te waarborgen. Bovendien heb ik begrepen dat in een speciaal apart, geheim, deel van de oorkonde met Filips ook staat dat hij af moet rekenen met de hertog van Brabant, dus ook met jou, Jan... en met mij, dat is duidelijk. Dat laat ons helemaal geen keuze meer.”

Jan van Heusden verbleekte. Ze waren kennelijk botweg verraden en verkocht.

Sibrant stond helemaal in de achterste rij van een grote groep eilanders die zich links van de ruwhouten tribune hadden opgesteld. Na een enorme consternatie over de gewelddadige dood van Pater Wibald was het graafgeding met een vertraging van een goed anderhalf uur dan toch nog begonnen. Wat Sibrant er van begrepen had waren er door de baljuw en de schout korte aantekeningen gemaakt van de omstandigheden waaronder Wibald door Othelbert gevonden was. Vervolgens hadden ze zijn lichaam op een draagbaar gelegd en daarna van de pastorie naar de offertafel voorin de kerk gebracht. In opdracht van de schout bewaakten twee mannen van de zogenaamde eilandwacht het lichaam van de pastoor. Die avond zou een mis voor de pastoor worden gehouden, onder leiding van broeder Dregsalt. De graaf en de baljuw en hun mannen zouden er bij aanwezig zijn. Ze bleven nog zeker twee dagen op het eiland aangezien het graafgeding altijd drie dagen duurde.

Sibrant zag zijn zoon aan de overkant van het plein staan, heel dicht naast de lange tafel en de daaraan gezeten dienaren van het gezag, de baljuw in het midden met aan zijn rechterhand de schout en aan beide kanten schepenen. De graaf zelf zat aan een uiterste hoek van de tafel, feitelijk vlakbij Othelbert, voor Sibrant helemaal op rechts. Daarnaast en tegen hem aan, stond Gela, de mooie dochter van Benzo. Sibrant had de indruk dat Gela een oogje op Oot had maar... hij begreep die jongen niet, het leek hem niet te beroeren, zo'n mooie meid naast 'm, hij was altijd maar met zijn recht bezig. Maar misschien zou daar nu eindelijk eens verandering in komen, nu pastoor Wibald het aardse bestaan verlaten had en er ongetwijfeld minder gestudeerd zou gaan worden. Voor de zoveelste keer sinds de bizarre gebeurtenis van vandaag, de moord op de pastoor, was Sibrant in gedachten weer terecht gekomen bij de vraag of hij de aanwezige rechtsdienaren in moest lichten over hetgeen hij de inmiddels vertrokken mannen van het Westfries verzet had horen vertellen. Hij had ze gisteren een slaapplek aangeboden in het varkensschuurtje, nadat ze hem hadden gezegd liever niet met de dreigende stormverwachting toch de zee op te gaan. Maar toen hij ze vanochtend wilde gaan wekken, bleek er van de mannen geen spoor te bekennen. De avond er voor had Sibrant, vlak voor hij zelf naar bed ging, hun stemmen gehoord. Er was sprake van enige stemverheffing geweest en onwillekeurig was Sibrant, die een luchtje aan het scheppen was, naar het schuurtje gelopen. Hoewel hij de woorden niet echt had kunnen volgen, had hij niettemin begrepen dat ze van plan waren Wiron te verlaten met een groot kapitaal aan zilveren penningen die eigendom zouden zijn van de graaf.

Het klonk als een soort grootspraak onder invloed van bier en Sibrant had, met het oog op de uitstekende beveiliging van de graaf, er waren inmiddels nog zeker twintig soldaten van de aan de andere kant van het eiland afgemeerde koggen gekomen, er verder niet over nagedacht. Het leek hem niet waarschijnlijk dat de graaf zoveel geld bij zich zou hebben of dat de wat onwerelds overkomende boerensoldaten-leiders van het verzet werkelijk een plan zouden hebben om dit veronderstelde vermogen onder de uitstekende neus van de graaf weg te kapen. Het kwam over als dronkenmanspraak hetgeen, gezien de hele aardige voorraad lege bierkruiken die hij vanmorgen in het schuurtje gevonden had, niet een klein beetje tot de mogelijkheden behoorde. Maar dat ze weg waren was vreemd. Sibrant begon nu toch een beetje te twijfelen aan hun bedoelingen. Waren ze werkelijk naar Wiron gekomen met de bedoeling het eiland als aanlegplaats voor de koggen van de graaf ongeschikt te maken door te trachten de bevolking voor hun karretje te spannen?

Othelbert had gelijk gehad, het was idioot. En die jongen kon ze ook niet helpen met hun wetboek, waarom zouden ze ook naar hem toe komen? Op het vasteland, zeker in Medemblik, waren er toch vast wel een paar rechtsgeleerden te vinden?

Er werd op een bel geslagen en vervolgens werd het langzaam stil op het plein. Ergens achteraf blafte een hond, niet één van de hazewinden van de graaf, die had hij nog nooit horen blaffen.

De baljuw ging enigszins theatraal verzitten, rechte zijn rug en legde zijn onderarmen opnieuw, in een als definitief bedoelde pose, op de tafel. Hij kuchte een keer, waarbij zijn armen bleven waar ze waren, op de tafel.

“Het geding zal zich vandaag uitsluitend bezig houden met de laffe moord op pastoor Wibald. De graaf, die zelf het lichaam van de pastoor heeft ontdekt, zal namens de verenigde burens optreden als aanklager”, zei Van Egmond met luide stem, waarbij slechts éénmaal door de drank een woord wat verdubbeld uit zijn mond kwam.

“We beginnen met een moment stilte ter zijner nagedachtenis. Vanavond zal er een mis voor de pastoor worden opgedragen. Laat ons nu gedenken”. Hij liet zijn hoofd naar het blad van de tafel hangen en velen in het publiek volgden zijn voorbeeld.

“Laat me enige korte vragen stellen” vervolgde de baljuw zijn woorden na de korte stilte. Hij kuchte en keek van links naar rechts het publiek rond.

“Wie meent iets over deze verschrikkelijke moord te kunnen zeggen, laat hij zijn hand opsteken.”

Een vlag van gemompelde verontwaardiging ontsteeg aan de door de drank gesmeerde kelen van de aanwezige eilandbewoners. Toen het weer helemaal stil was, keek Van Egmond nogmaals met een wat zwabberende blik over de hoofden van de mensen en vervolgens draaide hij zijn hoofd langzaam naar links en keek de graaf aan.

“Heer Florens”, zei hij, “u ziet dat niemand van deze mensen iets kan of wil zeggen over het lot dat pater Wibald heeft getroffen. Mag ik van u vernemen welke maatregelen u wilt nemen om in deze zaak meer duidelijkheid te brengen?”

De graaf, die een beetje onderuit op zijn stoel had gezeten, met één hand achter zijn hoofd en de pluim van zijn hoed, met één been over het andere, een licht geamuseerde uitdrukking op zijn scherp gesneden gezicht, zijn wat kleine kraalachtige ogen verraders van de milde pret die kennelijk zijn gedachten beheerste, kwam overeind en zette zijn handen in zijn zij. Hij droeg nu officiële grafelijke kleding, een met goudbrokaat in kullende figuren bewerkte zwarte jas, een gele broek tot op zijn knieën, daaronder donkere kousen van de allerbeste zijde, een prachtig zwaard in de brede riem van zijn jas, een breedgerande donkere hoed met gele band en een witte pluim.

De graaf dacht er heel even serieus over om de baljuw wegens zijn slechte verstaanbaarheid, als gevolg van de drank, te beboeten en van verdere deelname aan het geding uit te sluiten. Hij kon het doen, in de keur was hier het een en ander over vastgelegd. Maar hij deed het niet.

“Geachte baljuw, bij deze beveel ik u om binnen een dag, dat wil dus zeggen voor morgen deze tijd, een raad van onderzoek in te stellen, bestaande uit uzelf, de schout en zijn schepenen en nog vier mannen van het zeventuig. Bij uw keuze voor deze raad kunt u zich laten leiden door elke kwalificatie die er naar uw oordeel en dat van de raad toe zal leiden dat deze moord snel wordt opgehelderd. Uiteraard, beste Egmond, kunt u altijd ook een beroep op uw graaf doen.”

“Dank u, mijn heer” antwoordde Van Egmond met een van de drank roodglimmend gezicht en neus.

Hij keek de mensenmassa weer aan en zei. “De leden van het geding zullen zich nu terugtrekken in het gemeentehuis om te bepalen welke stappen genomen zullen worden en wie van de bevolking gevraagd zullen worden om plaats te nemen in de onderzoeksraad. Wij zullen met heer Dirk alhier als eerste overleggen over wie daarvoor in aanmerking moeten komen. Mogelijk dat we reeds vanavond, na de mis

voor de pastoor, daarover een besluit kunnen nemen. Morgenochtend vroeg, op het derde uur, zullen wij het geding vervolgen en aan een ieder kenbaar maken hoe deze zaak vervolgd wordt. De lopende zaken zullen daarna, ik verwacht morgenmiddag, een aanvang nemen en afgehandeld worden.”

Hij stond op, een dikke in donkere baljuwskledij gehulde man, en wiebelde een beetje op zijn benen. De anderen achter de tafel stonden ook op en het volk op het plein kwam ook in beweging. Een gedeelte verliet langzaam in groepen het plein, een ander, kleiner deel, bleef verspreid over het plein staan praten of ging de taveerne binnen. Even later waren de graaf en zijn dienaren in het gemeentehuis verdwenen. Het was inmiddels einde van de middag en het begon aardig te schemeren. Sibrant was in de richting van zijn zoon gelopen, vlak bij de geding-tafel, maar kon hem daar, na een zigzagkoers tussen de mensen door, niet vinden, evenmin als Gela. Wel stond er een man met een woest en knoestig uiterlijk die hem met een onverschillige blik opnam en die hij door de graaf “knar” had horen noemen. Het leek Sibrant een onprettig personage en hij liep met een boogje om de nonchalant uit zijn waterige ogen kijkende Knar heen.

Zo doende schrok Sibrant toch nog van de zware stem die hem aansprak.

“Beste heer, een momentje graag.”

Sibrant draaide zich om naar de spreker. Het bleek diezelfde Knar die hij had willen ontlopen.

De grote, grof gebouwde kerel keek hem wat ongemakkelijk aan, alsof hij niet wist wat verder te zeggen of te doen. Opeens kwam er toch weer geluid uit zijn bast.

“Bent u Sibrant, heer Bole?”, vroeg hij.

“Jawel”, antwoordde Sibrant.

“Goed, heer”, zei de man, “ik ben Klaas, kapitein van de graaf. De graaf en de baljuw hebben mij verzocht u op te zoeken en te vertellen dat zij u vanavond, meteen na de mis, willen zien in het gemeentehuis.”

Sibrant voelde langzaam zijn zenuwen bezit van hem nemen. Wat betekende dit?

Wat wilden ze van hem? Had het iets te maken met de moord op de pastoor, dachten ze dat hij er iets mee te maken had?

“Zo”, zei Sibrant na enkele tellen, pogende nonchalant over te komen. “En waarvoor dan wel?”

“Heer, u heeft niet gehoord wat hier vanmiddag besproken is?”

“Ja, ja, zeker, maar wat heb ik daarmee te maken?”

De grote kerel lachte hard en kort. “Dat moet u niet aan mij vragen, dat zal de graaf of de baljuw wel weten, niet dan? Wel, ik ga eten, ik heb mijn boodschap afgeleverd, ik zou maar zorgen dat je er bent, als je weg blijft haal je je zeker de woede van de graaf op je hals en zal de baljuw je beboeten.”

Daarna liep hij snel weg, schuin het plein over, naar de taveerne om zich bij zijn mannen te voegen en te eten. Op een tiental grafelijke soldaten na was het plein nu verlaten. Sibrant liep naar de herberg, niet om bier te gaan drinken zoals hij van plan was geweest maar om Othelbert te vinden. Misschien dat die jongen hem enige raad kon geven voordat hij met de graaf zou gaan praten.

Hoofdstuk 3

Jan van Heusden zat aan de grote schrijftafel in zijn in verhouding al even grote werkkamer op zijn kasteel. De stralende wintermiddagzon straalde mat door het dikke vervormende grove glas in het raam vlak naast hem. Maar Jan zag het niet. Hij had zijn armen op de tafel gelegd en zijn hoofd er bovenop, zijn gesloten ogen tegen de linkermouw van zijn donkerblauwe jasje.

Zijn overleden vader, Jan de tweede Van Heusden, leek streng op hem neer te kijken, vanaf een denkbeeldig punt, boven de deur. Op de werktafel, tussen allerlei boeken, perkamentrollen, zegellak en diverse andere zaken in, lag een brief. Het was de brief die hij ontvangen had via zijn zuster Anna, de brief van Gerard van Velzen waarin deze hem adviseerde zo spoedig mogelijk zijn leenmanschap aan zijn leenheer, graaf Floris de Vijfde, op te zeggen.

Jan probeerde te bedenken wat hem te doen stond en hoopte al een kwartier lang half dat hij in slaap zou vallen zodat hij er niet meer langer over na zou hoeven denken. Zijn gedachten en de wereld rondom hem maakten echter geen aanstalten om zich terug te trekken. Het tegendeel was waar want de scharnieren van de grote houten deur links van het voorouderschilderij lieten hun dreigende gepiep horen.

Zijn vrouw Adelissa kwam binnen. Zij was een mooie donkerblonde vrouw, meisesachtig nog, met onder een bij haar blauw satijnen jurk passende hoofdbedekking twee pijpenkrullen ter omlijsting van haar vrolijke maar verstandige gezicht.

“En”, zei z’n vrouw en legde haar handen van achter op zijn schouders. Jan kwam overeind en draaide zich naar haar om.

“Wat zit je hier te chagrijnen, kun je niet beter je paard pakken en naar Van Cuyk rijden?”

Maar Jan voelde er helemaal niets voor om zich voor de tweede of derde maal door Van Cuyk te laten vertellen wat hem te doen stond. Maar een ding was hem plotseling duidelijk geworden, hij zou de graaf geen brief zenden waarin hij het leenmanschap opzegde. Hij zou het hem zelf gaan vertellen met uitleg van de ingewikkelde positie waarin hij zich inmiddels bevond. Toch zat er ook een goede kant aan het verhaal en dat was dat zijn, door het gedwongen leenheerschap toch wel gekwetste, eergevoel hersteld zou worden.

“Nee, ik ga niet naar Van Cuyk, daar valt niet mee te praten en ik begrijp het ook wel, ook hij kan geen kant meer op met die rare sprongen van de graaf, in het geheim een verbond met Filips aangaan, daar lusten de honden geen brood van.

Hij kiest voor de in zijn ogen meer kansen biedende bestending van de relatie met Edward, het is logisch. Het blijft in mijn ogen vreemd waarom de graaf het anders meende te moeten zien.”

“Wel, je zult iets moeten doen, je kunt niet de hele dag hier met je hoofd op je tafel, als een zotteklap een soort roes uitslapen.”

“Ik heb een besluit genomen, Lisa”, zei Jan, “ik ga niet naar Van Cuyk, ik ga naar de graaf om het hem te vertellen en uit te leggen, dat is het enige dat ik kan doen.”

“Wel”, zei Adelissa opgewekt, te opgewekt naar de smaak van Jan, “als je toch naar de graaf gaat dan kun je ’t hem vragen.”

“Wat vragen?”

“Waarom hij partij voor Filips heeft gekozen.”

“O ja...”, zei Jan zacht.

Hij produceerde een fletse glimlach. De graaf zou hem dat natuurlijk niet vertellen, daar was hij van overtuigd. En een open gesprek met de graaf was natuurlijk ook niet mogelijk, maar daar wist Adelissa niets van.

“Maar ik wacht tot de graaf weer in Leiden is, over een week. Ik heb van Anna begrepen dat hij nu op Wiron is, haar zoon was bij haar en die is weer teruggekeerd naar Wiron. Ze houden daar een graafgeding.”

Adelissa pakte Jans hoofd tussen haar handen en zei, "Waarom zet je de zaken niet eens op papier, probeer vast te stellen wat je de graaf wilt meedelen."

Hij pakte haar onderarmen en bewoog haar handen van zijn, nu wat meer ontspannen, gezicht af.

"Dat is een goed idee, ik wil daarbij geen fouten maken."

Ze lachte hem toe en draaide zich vervolgens om. Zonder verdere woorden verliet ze snel de kamer, Jan met zijn handen op zijn knieën en een wat verloren uitdrukking op zijn gezicht achter latend. Als ik geweten had dat Anna's zoon bij haar langs zou komen had ik haar kunnen vragen de opzeggingsbrief verzegeld en wel aan hem mee te geven, bedacht Jan, dat is stomme pech, dat ik dat niet wist.

Zo nu en dan kwam Anna's zoon bij haar langs, een lange knaap met blond, bijna wit haar, goed gekleed, altijd een mooi paard onder zijn kont. Allemaal niet zo gek natuurlijk, wetende dat de vader van de jongen graaf Floris was. Dat was een publiek geheim. Hij stond bekend onder de naam Witte, door zijn haar natuurlijk, voluit Witte van Heusden. Maar eigenlijk zou hij Witte van Holland moeten heten, naar het graafschap van zijn vader.

Jan pakte de leuning van zijn stoel en bewoog deze met een korte draai terug naar zijn werktafel, greep een stuk perkament en een pen en inkt, liet de inkt gedoopte pen boven het blanco papier zweven en probeerde te bedenken hoe hij zijn verhaal voor de graaf er aan toe zou kunnen vertrouwen.

Na luttele minuten veegde hij de pen af aan een daarvoor bestemde doek en legde hem netjes in een pennenbak. Het perkament was even leeg als even daarvoor. De denkbeeldige aanwezigheid van zijn vader leek een moment werkelijkheid. Hij zag diens ogen. De uitdrukking in de ogen van zijn vader leek opeens iets minder streng.

Goed vader, dacht Jan, wat zou jij gedaan hebben? De totale rust die werd uitgestraald door het beeld van zijn vader maakt hem er van bewust dat hij, als enige van de twee die tot iets in staat was, iets moest ondernemen. Zijn vader zou hem niet komen helpen.

Anna keek verbaasd op toen zij haar broer Jan, de dag nadat hij bij haar was geweest, opnieuw van zijn paard zag komen en het leidsel losjes om het houten hek voor de stenen poort zag vastknopen.

De zon van deze mooie dag was net ondergegaan in een horizonbreed gloeiend rood gordijn en het liep al aardig tegen echt donker, het moment van de dag waarop de witte stenen waaruit de muur en haar huis waren opgetrokken op de een of andere manier nog witter leken.

Hij liep snel door de poort en over het erf, langs de kookplaats en door de keuken. Dan opende de deur van de grote hal waarin ze zich bevond, de toegang naar de keuken, en stapte Jan binnen. Met een resoluut gebaar liet hij de ijzeren klink weer in het slot vallen.

Hij kuste haar kort op een wang.

"Jan", zei ze. "is alles in orde? Zo vaak heb ik je nog nooit hier gezien."

"Lieve Anna", begon hij, "zoals je weet ben ik er geen voorstander van om tot in den treure mijn familieleden te bezoeken, mijn excuses."

"Het is prima, ik vind het goed hoor Jan, zoals jij heel goed weet heb ik daar helemaal geen moeite mee, je kunt komen wanneer je wilt."

Hij maakte een soort gebaar met zijn hoofd, met op zijn gezicht een zeker ongenogen. Er was een geluid hoorbaar, een snel afgebroken zucht.

"Luister, ik ben hier omdat ik je wil vragen er voor te zorgen dat Floris een bericht van mij ontvangt."

Zijn linkerhand, die hij min of meer verborgen had gehouden achter zijn dijbeen, kwam omhoog. In de omhoog zwaaiende hand zag Anna een envelop.

"Wel, wat kan dat zijn?", vroeg ze.

“Het doet er niet toe”, zei hij met luide stem met en sterke nadruk op “doet”. “Komt Witte hier nog naar toe, zou hij deze brief mee kunnen nemen?”

Zijn houding beviel haar niet maar ze kende hem goed genoeg om te weten dat hij het niet slecht bedoelde en om te zien dat hij nerveus was. Er was iets aan de hand en Anna wist ook precies wat het was.

“Jan, Witte komt hier voorlopig niet langs, daar heeft hij geen tijd voor denk ik. Maar soms komt hij onverwacht, dan zou ik die brief van jou natuurlijk aan hem kunnen geven. Zou dat goed zijn?”

Jan schudde misnoegd zijn hoofd ontkennend van links naar rechts.

“Nee, Anna, het zou zo snel mogelijk moeten gebeuren, er is eigenlijk grote haast bij dus als je me niet kunt helpen zal ik iets anders moeten verzinnen, dan zal ik zelf naar Floris toegaan.”

Anna had met Jan te doen, hij was duidelijk zeer ongelukkig met zijn situatie en uit zijn evenwicht.

“Kom”, zei ze en greep hem bij de hand, zijn vrije hand. “Loop even met me mee naar het huis. Wil je een beker melk?”

Even leek hij te zullen gaan protesteren maar het aanbod van Anna gaf hem ook een moment van rust, een moment om zijn eigenlijke besognes even aan de kant te zetten. Hij liet zich door haar meenemen door de hal heen en door de deur aan de andere kant van die hal die toegang gaf tot het eigenlijke huis waar hij even later, bij een open haard in een makkelijke stoel tegenover zijn zuster zat, met een beker melk in zijn hand. Die dronk hij in enkele teugen leeg waarna Anna hem op zijn verzoek een kelk rode wijn bracht.

“Wel, Anna, bedankt”, zei hij en keek naar zijn half geleegde wijnglas. “Goede wijn, hoor. Italiaans?”

Ze knikte. “Zeker, hele goede wijn, uit Toscane, Floris heeft er hier een hele voorraad van laten afleveren door een miezerig uitziend mannetje met een kar met een ezeltje ervoor die de groeten liet doen van Taddie. Geen idee wie Taddie is, jij wel?”

“Ik denk het wel, Anna, maar het is niet belangrijk, er zijn ernstiger zaken die mijn aandacht vragen en ik moet proberen daar een oplossing voor te vinden. Dus als je het niet erg vind, dan stap ik maar weer eens op.”

“Hoe is het met Adelissa?”, vroeg Anna.

“Goed hoor” zei Jan, “kinderen ook, hebben het druk, ik zie ze niet al te veel maar ze doen hun best. Met feestdagen zien we elkaar allemaal natuurlijk.”

Onttussen probeerde Anna te bedenken of ze Jan moest laten weten dat ze wist waaruit zijn probleem bestond. Ze kon zich niet voorstellen dat ze hem mogelijk als vijand van Floris moest zien, iemand die kennelijk bereid was om zijn loyaliteit aan de graaf overboord te gooien om reden van niet nader duidelijk gemaakte motieven. Ze knikte naar Jan met een automatische glimlach op haar lippen. Toen veranderde haar uitdrukking en werd haar mooie gezicht ernstig.

“Jan, vertel me eens”, zei ze, “wat is er eigenlijk aan de hand? Waarom moet het leenheerschap opgezegd worden? Ben je nog altijd kwaad op Floris?”

Jan zette grote ogen op en dronk daarna zijn glas in één keer leeg. Hij keek naar het lege glas en toen naar Anna. Daarna pakte hij de kruik naast zijn stoel en vulde zijn glas opnieuw met wijn, keek nog een keer naar het glas en nam daarna nog een slok, heel langzaam, waarbij zijn ogen van links naar rechts over de plavuizen vloer onder zijn voeten dwaalden.

Jan keek Anna getergd aan.

“Hoe weet jij daarvan, Anna? Dat is nog aan niemand bekend gemaakt, nog niemand heeft hierover iets gezegd, ik ben de eerste, ik moet ook de eerste zijn, we moeten die dingen langzaam voorbereiden.”

Ze antwoordde niet. Ze keek hem heel rustig en afwachtend aan. Toen ook Jan lange tijd niets meer zei, nam Anna het woord weer.

“Luister Jan, je hoeft me niet precies te vertellen waarom je op deze manier handelt. Je hebt helemaal gelijk als je zegt dat het mijn zaken niet zijn, het gaat me feitelijk niets aan. Ik wil met politiek helemaal niets te maken hebben. Maar als je het me wel wilt vertellen dan kun je dat rustig doen, ik zal me er verder niet mee bemoeien en misschien voel je je dan wat beter. Ik heb het gevoel dat je je, hoewel je van het leenheerschap af wilt, heel erg bezwaard voelt. Je wordt onder druk gezet, het is niet je eigen beslissing, dat is zo duidelijk als wat.”

Jan oogde vertwijfeld.

Hij zuchtte en keek naar het oppervlak van de wijn in het glas. “Ik kan je er verder niets over vertellen, Anna, behalve dat het einde van mijn relatie met Floris in zicht komt, dat is een ding wat zeker is, mijn loyaliteit ligt nu bij de hertog en ik kan niet twee heren tegelijk dienen. Dat is alles wat ik er over zeggen wil.”

“Je hoeft verder niets te zeggen Jan”, zei Anna, “laat mij jou echter vertellen dat je die opzeggingsbrief wel hier in het vuur kunt gooien.”

Ze gebaarde naar de gele vlammen in de grote schouw links van haar.

Jan keek verschrikt.

Anna stak haar hand uit naar de envelop op de kleine tafel tussen hen in maar Jan was sneller en griste hem weg. Zijn nu angstige ogen namen haar onderzoekend op.

Met een berustende blik in haar ogen zei Anna, “Ik heb Witte verteld dat je het leenheerschap op wilt zeggen. Ik denk dat Floris nu, op dit moment dat wij met elkaar zitten te praten, al lang geïnformeerd is. Het is zeker dat hij het te horen krijgt.”

Jans gezicht getuigde van een mengeling van pijn en verdriet en dan opluchting.

Hij keek naar de envelop in zijn hand en maakte een beweging alsof hij hem in de vlammen wilde gooien, liet vervolgens zijn armen met de ellebogen op de knieën naar de grond afhangen waarbij de envelop bijna de grond raakte.

“Dan is er geen haast meer bij, Anna”, zei hij.

Hij keek haar strak aan. Na enige ogenblikken waarin Anna hem zonder iets te zeggen, indringend aan bleef kijken, wierp hij de brief alsnog in het vuur.

Een paar steekvlammetjes, toen was het vuur er klaar mee. Na enkele tellen was er niets meer van de brief te zien.

In het door flakkerende fakkels verlichte aardedonker voor de Willibrordkerk van Stroot verliet een lange rij Wirons zwigend het Godshuis waarin eerder die dag Zijn eigen dienaar god- en heiligschennig vermoord was. Sommigen fluisterden, sommigen huilden, de armen over elkaar heen geslagen. De optocht werd gadeslagen door mannen van het grafelijke leger.

Othelbert liep er ook tussen, met zijn vader en moeder rechts naast zich. Zijn moeder hilde niet hoewel ze heel erg op de pastoor gesteld was geweest, ze jammerde een beetje tegen Sibrant, een onduidelijk beklag. Sibrant legde een grote hand op haar schouder en zei iets. Othelbert kon het niet verstaan.

Hij maakte zich zorgen over wat er nu ging gebeuren. Sibrant moest bij de graaf komen. Maar de namen van de onderzoekscommissie waren nog niet bekend gemaakt. Hij had de graaf zelf niet meer gesproken en had het gevoel dat door alle consternatie zijn verzoek om een juristenbaan aan de graaf helemaal naar de achtergrond verschoven was. Van een kans op enig perspectief om dit eiland eindelijk eens te kunnen verlaten was alles die middag veranderd in een soort fataal gevoel dat die kans voorgoed verloren was en zijn vader aangeklaagd zou worden voor het huisvesten van Westfriese rebellen. Toch kon Othelbert met al die ellende niet zo erg zitten aangezien hij die middag het gevoel had gekregen Gela tot de zijne te hebben gemaakt, ze hadden zeker een half uur liggen vrijen en vozen in een hooiberg van een boer aan de zuidoostzijde van het dorp. Daarna waren ze, hand in hand lopend, Sibrant tegen gekomen die kwaad tegen hem was uitgevaren omdat hij Othelbert dringend nodig had maar hem niet kon vinden. Nog iets later, toen Gela naar haar eigen huis was vertrokken, had de kromme reus zich op onhandige wijze

verontschuldigd en hem gecompimenteerd met zijn verovering van Gela. En daarna had die ouwe hem verteld dat hij bij de graaf moest komen en hem gevraagd of hij nog advies voor hem had. Zijn vader, de ouwe Sibrant, die hem, Othelbert, beroepskluns en vrije tijds-jurist, om advies had gevraagd. Nee, er zaten zeker goeie kanten aan deze beladen dag.

Een grote groep mensen schuifelde rechtdoor, in de richting van hun hoeven, een iets kleinere groep boog naar links. Othelbert en Sijtje en Sibrant liepen met die ploeg mee want Sibrant ging zich melden bij de graaf in het op die route liggende gemeentehuis.

“Dus je zegt zo weinig mogelijk” had Othelbert zijn vader even daarvoor op het hart gedrukt. “Je kunt wel antwoord geven maar ik zou niet laten merken dat je vader banden met het verzet had. Als ze er naar vragen kun je zeggen dat je die kerels gewoon tegen betaling hebt laten overnachten, verder hoeven ze niets te weten.”

Langzaam liepen ze door.

Sibrant keek met een onbestemd gevoel naar de zich, tegen de hier iets lichtere avondhemel, afstekende contouren van de bebouwing aan het plein, ruim over de hoofden van de mensen voor hem heen. Hij voelde angst, hij had nog nooit in zo'n situatie als deze verkeerd. De graaf, die toch over het algemeen wel een redelijke en goedgemutste indruk maakte, zou zich zomaar opeens kunnen ontpoppen als de persoon met veel macht die hij was en die zijn wraakgevoelens tegenover het rebellerende deel van de Westfriese bevolking nog eens op hem zou gaan botvieren. Het beviel hem geen snees.

Luttele seconden daarna stonden ze bij het gemeentehuis, net zoals de kerk een stenen gebouw, eveneens met een torentje, zij het een stuk minder hoog dan de kerktoren en door de bouwers waarschijnlijk toegevoegd om het gemeentehuis iets dergelijks als de macht en het gezag van de kerk te laten uitdragen. Het was een langgerekt gebouw met kleine vierkante ramen met smeedijzeren kruizen als eenvoudig traliewerk. Aan de gevel brandden twee lampen, ergens tussen twee ramen in, bij de ingang van het gebouw. Terzijde van de toegang stonden wachten, hun blikken gericht op een oneindig punt in de verte: hun plicht.

Sibrant nam afscheid van zijn vrouw en zoon en liep naar de dubbele houten, groen geverfde deuren. Hij duwde de klink van de deur omhoog en ging naar binnen.

Othelbert keek hem na. De grote gebukte gestalte van zijn vader bukte nog verder om onder de voor hem lage doorgang door te komen, alsof hij een konijnenhol probeerde te betreden. De kromme reus keek niet meer om. Othelbert pakte de hand van zijn moeder en met een terneergeslagen gevoel schuifelden ze verder in de richting van hun hoeve.

Ze zaten, net zoals die middag, met zijn allen aan de lange tafel, de heer van Friesland en de andere officiële lieden. Net zoals die middag zat de baljuw in het midden van de tafel en de graaf helemaal aan de rechterzijde. Toen Sibrant binnen kwam zat het gezelschap wat onderuit, sommigen de benen over elkaar, een aantal een glas wijn in de hand. Zijn komst alarmeerde ze echter, ze leken zich enigszins betrappt te voelen. De glazen werden op tafel gezet en men ging netjes en recht aan het tafelblad zitten.

De kennelijk ontspannen sfeer waarin ze hadden verkeerd was weg en de baljuw was winnaar van een stilzwijgend tussen de heren overeengekomen wedstrijd om zo streng mogelijk te kijken.

De baljuw keek richting Sibrant en gebaarde met een vloeiende beweging van zijn arm naar de stoel voor de tafel ten teken dat Sibrant daar plaats kon nemen. Sibrant liet zijn lange lichaam op de stoel zakken en keek met een lodderige oogopslag naar de graaf, dan naar de baljuw. Het was nu volkomen stil in dit kale vertrek waar stemgeluid via de stenen muren door een viervoudige echo versterkt werd. Een van de mannen ging verzitten en het geluid van de houten stoelpoten over de plavuizen produceerde een hoog maar knarsend geluid. De graaf, die in tegenstelling tot de

anderen was blijven zitten zoals hij zat, het wijnglas in zijn linkerhand, nam een slok wijn en zat, zo te zien, ontspannen te genieten van de bijzondere smaak van zijn alcoholische druivendrank.

Sibrant verwachtte dat de baljuw het woord zou nemen maar deze keek hem strak aan, een volkomen neutrale uitdrukking op zijn bolle transpirerende gezicht, de rode neus wat naar boven als een duidelijk bewijs van zijn enthousiasme voor drank. Met een gedecideerd gebaar, bijna theatraal, zette de graaf zijn bijna lege glas op de tafel en kwam naar voren, plaatste zijn ellebogen op de tafel, de handen door een verstrengeling van de vingers aaneengesmeed.

“U bent heer Bole en uw voornaam is Sibrant”, stelde de graaf op droge toon vast.

Sibrant knikte bevestigend.

“Ik ken u wel, dat wil zeggen, ik weet wie u bent, ik weet bijvoorbeeld dat uw vader is gesneuveld in de strijd tegen mijn vader, God hebbe zijn ziel. Een opmerkelijke overeenkomst, vindt u niet. Het lijkt bijna een soort band te scheppen.”

Daar ging het advies van Oot om zijn banden met het verzet te verzwijgen.

Sibrant voelde zich niet op zijn gemak, had geen idee hoe hij de woorden van de graaf moest uitleggen, of ze bedoeld waren als inleiding, om hem op zijn gemak te stellen of dat ze sarcastisch of misschien zelfs wel cynisch bedoeld waren.

“Maar dat is allemaal lang geleden, de dood van mijn vader was een soort ongeluk, daar ben ik van overtuigd, mijn vader was zeer geliefd, ook bij uw volk, het volk van de Westfriezen. Maar ze hebben hem wel gedood, ze stonden wel aan de verkeerde kant, niet dan?”

De graaf haalde zijn wenkbrauwen op en ook de punten van zijn grote snor leken omhoog te bewegen.

Met een snelle handbeweging maakte de graaf kenbaar dat Sibrant verder niet op zijn vraag hoefde te reageren, er was immers maar één antwoord het juiste, een volmondig ja.

“Ik ben er trots op, Sibrant”, ging de graaf verder, “dat het hier op Wiron zo goed gaat, dat de bevolking zich, een hele tijd geleden alweer, aangesloten heeft bij het graafschap Holland, ik ben trots op de dingen die ik hier heb bereikt en dat het Wiron daardoor goed gaat waar het, als het verzet had voortgeduurd, in een even armoedige toestand zou hebben verkeerd als het Westfrieze vasteland.”

Plotseling noemde de graaf hem bij zijn voornaam, registreerde Sibrant. Het leek hem geen goed teken.

“Zoals je weet, Sibrant, hebben we een zware taak te volbrengen en dat is om de moordenaars van pater Wibald te vinden en de goede pater te wreken. Ik ken pater Wibald al heel lang en hij heeft veel voor me gedaan en betekend. Er is me dan ook zeer veel aan gelegen dat de daders gevonden en berecht worden, de doodstraf lijkt mij hier de juiste straf. Om dit te bewerkstelligen zullen we een raad van onderzoek instellen. Normaal gesproken zou jij daar wel voor in aanmerking gekomen zijn, je werkt voor Benzo en die heeft zeer goed over je gesproken.”

Na een korte stilte te hebben laten vallen om zijn woorden te laten bezinken vervolgde hij: “Ik heb echter vernomen dat je kerels van het Westfrieze rebellenleger op jouw erf hebt laten overnachten.”

Hij stopte weer met praten en keek Sibrant doordringend aan. Zijn hoofd maakte een zeer korte beweging omhoog, zijn ogen stelden de niet uitgesproken vraag.

“Dat klopt”, zei Sibrant, de woorden klinkend als een zucht.

De baljuw kuchte nadrukkelijk, schout Dirk volgde, op half overtuigende wijze, zijn voorbeeld.

“Die kerels waar we het over hebben, Sibrant, zijn volgens mij ook leiders van dat rebellenleger, dat zijn geen mannen met wie je je in mijn graafschap ongestraft kunt inlaten. En die kerels waren vanochtend al heel vroeg verdwenen, met een boot die aan de oostzijde van het eiland moet hebben gelegen, de meest onwaarschijnlijke plek om af te meren, een plek ook waar ik geen mannen had zodat we ze niet hebben zien

vertrekken. Wel hebben we daar een klein paardje aangetroffen waarvan we vermoeden dat ze het als lastdier hebben gebruikt.”

Sibrant keek de graaf strak aan. Uit zijn ogen sprak helemaal niets, hij had zijn verstandelijke vermogens even aan de kant gezet.

“Je begrijpt dat ik niet blij ben dat dit mooie eiland wordt bezoedeld door mensen die het slechtste met mij en het graafschap voor hebben. Zoveel jaren zijn we nu al bezig en nog proberen deze galbakken mij het leven zuur te maken en mijn plannen te dwarsbomen. Zelfs hier op Wiron ben ik mijn leven niet veilig. Als ze de kans hadden gekregen hadden ze niet alleen Wibald maar ook mij om het leven gebracht.”

Sibrant schrok. Dacht de graaf werkelijk dat de verzetsmensen de pastoor hadden vermoord? Hij zag ze tot heel wat in staat, het waren geharde kerels, maar moord, nee, daar geloofde Sibrant niet in.

Met grote ogen, zei hij, “Heer, dat kan ik niet geloven, dat ze de pastoor vermoord hebben, het zijn zeker uw tegenstanders maar geen moordenaars.”

Er speelde een flauwe, half minachtende glimlach over de lippen van de graaf. Sibrant voelde zich vernederd en stelde voor zichzelf vast dat de graaf hem minder beviel dan hij eigenlijk gedacht had. Als hij Oot hoorde praten dan viel er helemaal niets op de man aan te merken of het zou moeten zijn dat hij door bepaalde edelen schimpend “der keerlen God”, de god van de boeren, werd genoemd maar dat beschouwde de graaf juist als een compliment, hopelijk terecht.

“U hebt hier een kinderlijke mening over, mijn beste heer Bole, deze mensen zijn tot alles in staat, ze hebben mijn vader vermoord, ze hebben verder ik weet niet hoeveel andere mensen vermoord, Hollanders die onder mijn bevel stonden en hun graaf wilden dienen, mannen waar ik de meest grote achting voor heb, mannen met vrouwen en met kinderen die stierven voor het goede doel dat ze nooit meer zullen meemaken, eenheid binnen het graafschap. En is het ook niet erg toevallig dat deze kerels juist nu, vlak voor het graafding, op het eiland zijn aangekomen?”

Maar genoeg gepraat, heer Bole, ik wil dat die mannen gepakt worden, ze zullen hun straf niet ontlopen, en ik wil het zilver en de zilveren penningen die ze van me gestolen hebben. U gaat me daarbij helpen, ik vraag niet veel van u, ik vraag eigenlijk heel weinig van u, misschien wel te weinig. U hoeft me alleen de namen van die kerels te geven.”

Othelbert zat bij het open vuur, zijn moeder zat tegenover hem. Ze hadden nadat ze Sibrant verlaten hadden niets meer gezegd. Zwijgend keken ze rond en af en toe in de vlammen van het vuur. Een deken van onzekerheid en onbepaalbare angst lag over moeder en zoon. Sijtje stond op en ging naar de keuken. Snel was ze terug met twee bekers warme melk. Othelbert pakte de beker van Sijtje aan en zette hem op de stenen rand voor de haard, zoals elke avond. De melk was toch te heet om te drinken en hij had er nu ook eigenlijk helemaal geen trek in.

Hij zat te peinzen over het lot van zijn vader en over diens rechten. Had pa wel rechten? Wat was de graaf van plan? Sibrant had ze verteld dat hij bij de graaf moest komen in verband met de moord op de pastoor. Hij had daar natuurlijk niets mee te maken, zijn vader was geen moordenaar...dus zou het wel over Sibrants verzetsverleden gaan. De graaf was al vaak op het eiland geweest en had zelfs een keer met Sibrant gesproken. Er was toen echter met geen woord gerept over het verzet. Uit niets was ooit gebleken dat Sibrant, als bewoner van Wiron dat al in 1284 het Kennemer handvest en onderwerping aan de graaf had onderschreven, op de een of andere manier ervan verdacht kon worden een tegenstander van de graaf te zijn. Zijn verzetsverleden werd door het grafelijk gezag opgevat als een dwaling uit jeugdige onbezonnenheid, althans zo hadden zijn vader en moeder het altijd voor zichzelf uitgelegd. Hij had sinds 1272 niet één verzetsdaad meer gepleegd. Of zich slecht uitgelaten over de graaf of het graafschap. Kon de graaf Sibrant werkelijk iets maken? Othelbert bedacht grimmig dat zijn zogenaamde kennis van het recht hem

hier grandioos in de steek liet maar bedacht vervolgens dat hij zich door emoties liet leiden. Natuurlijk zouden er mogelijkheden zijn om rechtens in verweer te komen maar het was geen juridische vetpot en uiteindelijk zou, simpelweg op grond van zijn positie, de graaf aan het langste eind trekken. Het recht van Othelbert zou ten enenmale tekort schieten.

De schout en schepenen zouden zich haasten om, nadat de baljuw als eerste de graaf was bijgevallen in alles wat die te berde bracht, hun bewondering voor het gestelde te uiten en hun goede buur Sibrant, een bekend voormalig verzetsman waarvan ze altijd al gedacht hadden dat hij in zijn oude fouten zou vervallen, laten vallen als een baksteen. Allemaal laffe etterbakken, bang voor hun posities. Nee, bedacht Othelbert weer, ik ben bang, dit is geen normale gedachtegang.

Hij probeerde alle gedachten een tijdje uit zijn hoofd te bannen. Zodoende kwam er een moment dat hij bijna in slaap leek te vallen. Dan keek hij naar zijn moeder. Ze had haar ogen half of helemaal dicht, zo leek het althans. Precies op dat moment schrok hij helemaal wakker van het harde geluid van de ijzeren deurklink. Snel werd de deur opengegooid. Vanuit de bijkeuken kwamen zware maar bekende voetstappen in de richting van de kamer.

Met een enorme zucht zette Sibrant zich op zijn eigen stoel. Zijn zwaar vermoeide en ingevallen gezicht verborg hij onmiddellijk een moment achter zijn grote handen. Toen liet hij zijn handen zakken en legde ze op zijn knokige knieën.

Hij keek met holle en angstige ogen naar Othelbert, dan naar Sijtje.

“Nou?”, vroeg Othelbert, “wat zei de graaf”.

Sibrant verslikte zich en moest hard en lang hoesten. Othelbert stond op en klopte zijn vader op de rug. Sibrant pakte zijn arm en duwde hem weg. Hij schraapte zijn keel voor een laatste keer en haalde nog een keer goed adem.

Dan zei hij, “Morgenochtend op het derde uur op zijn laatst moet ik de namen van onze verzetsvrienden noemen, zo niet dan word ik gevangen gezet.”

De eetzaal van herberg Pago Wiron zat afgeladen met het gezelschap van de graaf. Iedereen, van hoog tot laag, was in afwachting van het door de bedienden van herbergier Dirk te serveren ontbijt. Dirk zelf zat aan een kleine tafel, wat apart, met naast zich de baljuw die wat bleek in het gelaat zag en niet sprak en wat misprijzend naar zijn tafelgenoten en de rest van het gezelschap keek. Dirk liet met deze dagen de algehele leiding van de herberg over aan één van zijn naaste medewerkers, Ogbart, een grote kerel met een rood pokdalig gezicht en ongekamd rood haar die in dit etablissement voor de chef-kok doorging in samenwerking met een hulpje, een jonge jongen die ze Frodobert noemden. Dirk serveerde het ontbijt dus niet zelf, dat liet hij doen.

Hij zat ter linkerzijde van Van Egmond en aan diens rechterzijde zat de man die niet anders werd genoemd dan Knar, de adjudant van de graaf. Alle anderen zaten aan lange tafels die de rest van de ruimte innamen. Het was een luidruchtige troep maar aan de tafel van Dirk werd niets gezegd.

De mannen keken ongeïnteresseerd voor zich uit. Wat Dirk betreft was dat maar schijn. Hij was een joviaal en gewoonlijk ook geen stil persoon. Dirk stond dan ook op en liep naar de andere kant van de zaal waar Gosinus, één van de schepenen en zijn meest vertrouwde raadgever, te midden van andere schepenen en kapiteins van de koggeschepen en officieren en soldaten, een kennelijk spannend maar niet geheel of geheel niet op waarheid berustend verhaal zat te vertellen. Onderweg bedacht hij zich echter, liep terug naar zijn eigen tafel en sprak de adjudant van de graaf aan.

“Heer”, zei hij, “het is nu bijna negen uur. Weet u waar de graaf blijft?”

De lange man stond onmiddellijk op, zette met een ruw gebaar zijn stoel naar achteren, liep om de tafel heen en achter Dirk langs en beende met een kwade kop weg in de richting van de gastenverblijven.

“Een man van de daad”, zei de baljuw minzaam.

“In ieder geval geen man van veel woorden”, vulde Dirk aan.

Terwijl de baljuw hem met opgetrokken wenkbrauwen langdurig aankeek haalde hij eens diep adem en bleef wat wankelmoedig, de armen in de zij, staan wachten in de buurt van de tafel waaraan hij straks weer plaats zou nemen. Het had toch geen zin om zich weer bij zijn vrienden te voegen als de graaf elk moment binnen kon komen, dan werd hij toch geacht de nodige aandacht aan de naamgever van het graafschap te besteden.

Dat de graaf elk moment daadwerkelijk zou verschijnen leidde hij af uit het late tijdstip. De graaf was normaal als een van de eersten aanwezig, geen uitslaper. Kennelijk had hij zich verslapen en zou hij nu onmiddellijk opstaan en zich zo snel mogelijk gereed maken om aan het ontbijt te kunnen zitten, niet in de laatste plaats omwille van zijn aanstekelijke eetlust.

De half kwade, half vrolijke stem van de graaf die hem uit de gang boven door het smalle trappenhuis bereikte, stelde hem hierover meteen in het gelijk.

Knar kwam de eetzaal weer binnen, liep langs Dirk en ging zonder een woord weer zitten.

Dirk keek in de richting van de hal en het trappenhuis en zag het lachende hoofd van de graaf om de hoek van het trappenhuis verschijnen, knipogend, een hand met vijf wijd uitgespreide vingers in de lucht.

“Geef me vijf tellen”, riep de graaf en hoofd en hand verdwenen weer.

“Het is laat geworden gisteravond”, sprak de baljuw tegen Knar, “we hebben uiteindelijk besloten dat het officiële onderzoek naar de moord op mijnheer pastoor zal worden gedaan door de schepenen samen met de heer van het Moerland en Halgart, zijn vertrouwde buurman en opzichter voor de dijkkaanleg. Mogelijk kunnen er snel resultaten worden geboekt.”

Dirk luisterde naar zijn woorden en vroeg zich af waarom hij dit vertelde. Mogelijk wilde de baljuw er op deze manier voor zorgen dat de inwoners van het eiland hun vertrouwen in een goede justitie zouden behouden en de traditionele rust op het eiland niet in gevaar zou komen.

Misschien ook om aan te geven dat, niettegenstaande de bekendheid bij de Wirons met de vermoedelijke daders, een gedegen onderzoek zou plaatsvinden om uit te sluiten dat deze gruweldaad ten uitvoer was gelegd door iemand van het eiland, een mogelijkheid die niet helemaal viel uit te sluiten en de mensen grote angst inboezemde.

De baljuw leek om verdere woorden verlegen te zitten, keek links en rechts en vervolgens naar Dirk.

“Ach, heer van Westerland”, sprak hij op plechtige toon waarbij hij zijn rechterarm in de richting van Dirk bewoog, de wijsvinger omhoog, alsof hij de aandacht van een bediende probeerde te trekken. “Misschien zou u zo goed willen zijn mij een flinke kerk bier te brengen, dat wachten maakt dorstig.”

Dirk was niet ingenomen met de manier waarop Van Egmond zijn wensen kenbaar maakte maar wist uit ervaring dat het zinloos was er iets tegen in te brengen. Hij liep naar de keuken en riep naar Ogbart, “Hé, rooie, hoe staan we er voor?”

Frodoert was met een licht rood aangelopen gezicht bezig brood te smeren en tegelijkertijd eieren aan het bakken. Hij ging totaal op in zijn werk.

“Komt eraan, baas”, zei Ogbart, “is de graaf er al dan?”

“Hij zal er zo zijn, schiet maar een beetje op. En, Ogbart, aan mijn tafel een bier voor de baljuw.”

Ogbart knikte op een manier waaruit bleek dat hij niets anders verwacht had.

Dirk liep terug naar de eetzaal, bijna tegen de van de trap komende graaf aan.

“Heer Floris, een goede morgen”, zei Dirk.

“Ha, een goede middag zal je bedoelen. Dit is mij slechts één keer eerder overkomen, dat ik zo laat mijn bed uit was. Een kennelijk schandaal, als je het mij vraagt.” Hij was zeer laat gaan slapen maar dat hoefde verder niemand te weten.

Hij lachte en liep snel voor Dirk uit, groette alle aanwezigen op luchthartige toon. Een kluwen geluid knalde uit de zaal als welkomstgroet. De twee hazewindhonden van de graaf liepen snel langs hem en gingen even later half onder de tafel liggen. De graaf keek om zich heen alsof er die dag een feest te gebeuren stond en ging aan zijn tafel zitten, tegenover de baljuw.

“Zo Wouter”, zei hij tegen hem, “we hebben een hoop te doen vandaag.”

Daarbij liet hij zijn oog nadrukkelijk vallen op de royale kelk bier die voor de baljuw op de tafel stond.

Dirk ging ook zitten en op dat moment kwam Ogbart met grote manden brood en eieren de ruimte binnen. De jongensachtige assistent kwam er achteraan met aan elke hand drie grote kannen melk.

“Morgen Knar”, zei de graaf tegen zijn adjudant. “Heeft die Sibrant zich al gemeld?”

Knar schudde langzaam ontkennend zijn bultige hoofd.

“Luister, ik heb er eens even over nagedacht. Laat maar even zitten, jullie hoeven niet bij hem langs te gaan, ik heb een ander plan.”

Knar keek verbaasd, de borstelige wenkbrauwen tikten bijna aan de bruine afhanginge sprieten van zijn ponyhaar. Hij zei echter niets, de woorden van de graaf waren duidelijk genoeg, heer Bole moest vooralsnog met rust gelaten worden. Knar wist dat de graaf uit zichzelf meer zou vertellen of, zoals nu, er verder het zwijgen toe zou doen in welk geval doorvragen geen enkele zin had.

Het brood en de eieren werden uitgedeeld. Op de tafels stonden potten boter, voor wie de op het brood aangebrachte laag vet wat aan de ranzige kant vond.

Ogbart serveerde alles met een tevreden glimmend gezicht en zei, “Ik ben zo weer terug met worst.”

“Worst, excellent”, zei de graaf, “laat maar komen.”

Hij strekt zijn hand uit naar het bier van baljuw Wouter van Egmond en nam een flinke slok.

“Je kunt wel een slok missen, hè Wouter, nog tijd genoeg vandaag om wat bier tot je te nemen.”

Van Egmond lachte minzaam, voorgevende door de woorden van de graaf geamuseerd te zijn en zich niet te storen aan de vrijpostigheid.

Plotseling klonk er van buiten, voor de deur vlakbij de kleine tafel van de graaf en zijn tafelenoten, een luide woordenwisseling. De twee voor de deur geposteerde wachters van de graaf waren in een drukke woordenstrijd met een derde persoon geraakt en door het troebele gelige glas bovenin de deur was zelfs een soort van vechtpartijtje, een schermutseling, te zien.

De graaf ergerde zich aan deze rumoerige verstoring van zijn ontbijt. Hij stond op en duwde even later met een wild gebaar de gammele deur open. De klink van de deur werkte niet goed zodat het openen van de deur pas lukte na wat bewegingen in alle richtingen. Het verergerde de slechter geworden stemming van de graaf.

Hij keek naar zijn wachters en de mensen die zij er kennelijk van trachtten te weerhouden de herberg binnen te gaan. Er werd geschreeuwd en de twee grafelijke soldaten plaatsen zich nog een keer, met hun armen breed voor hun borst gekruist, voor hun klaarblijkelijke tegenstanders.

Zich bewust van de koolzuur boerende Van Egmond vlak achter hem, herkende Floris de tot ongewenste bezoekers verklaarde mannen die, met de graaf nu in het vizier, iets rustiger werden. Het waren de oude Sibrant, de zogenoemde Kromme Reus, een geweldig grote kerel die hij de vorige avond had gehoord inzake de moord op de pastoor en zijn zoon Othelbert, in het kort Oot, die hem, nota bene terwijl hij zat te poepen, had gevraagd of hij misschien een kanselarijbaantje voor hem had.

“Heren”, riep graaf Floris en keek Sibrant strak aan, “mag ik misschien even ontbijten?”

“Heer graaf”, sprak Sibrant met onvaste stem, “ik moest u uiterlijk op het derde uur de namen noemen, u weet wel.”

“Zeker, zeker”, zei de graaf, “we zijn wat verlaat, ik stel voor dat je een uur later naar het gemeentehuis komt.”

Sibrant keek ongelukkig, stamelde wat, onverstaanbaar, bewoog wat heen en weer, zijn pet in zijn hand.

Dan vermande hij zich.

“Goed heer, dan kunt u mij straks meteen arresteren.”

Othelbert keek zijn vader onbewogen aan. Uit zijn manier van doen en houding viel afkeuring te lezen.

Toen er niet meteen een reactie van de graaf kwam praatte Sibrant snel verder.

“Ik moet u vertellen heer dat ik geen namen ga noemen, heer, ik ben geen verrader en ik geloof niet dat die mannen iets met de moord op de pastoor te maken hebben.

Er zit voor u dus niets anders op dan mij te arresteren.”

De graaf, rustig nu, wees met een vinger naar Sibrant en zei, “Er wordt nog niemand gearresteerd en je hoeft nu geen namen te noemen, ik heb me bedacht. Ik moet er nog over nadenken. Je kunt gewoon naar huis gaan, ik laat je als het nodig is wel weten wat er gaat gebeuren.”

Tegen Othelbert zei hij, “Oot, neem je vader mee naar huis, misschien zie ik jullie straks nog bij het geding, ik ga nu eerst eten.” Hij maakte een gebaar naar de soldaten en draaide zich om.

Othelbert, die nog steeds wachtte op een antwoord van de graaf over zijn verzoek om een baan, sprak de graaf in een opwelling daarover aan.

De hand duwend tegen de schouder van baljuw Wouter van Egmond, de laatste tegen schout Dirk aanduwend die op die manier half en half naar binnen werd gemanoeuvreed, zette de graaf grote ogen op.

“Dat komt ook nog wel, Othelbert, daar is nog tijd genoeg voor.”

Zijn ogen vonkten een intense woede. Othelbert voelde zich alsof hij mentaal gearresteerd werd, de kwaadheid van de graaf kwam onredelijk op hem over en hij voelde zich gekwetst.

De graaf trok de deur achter zich dicht, het dikke glas bonkte in de sponningen. De soldaten posteerden zich weer ter weerszijden van de deur.

“Kom pa, we gaan naar huis”, zei Othelbert met matte stem tegen Sibrant. De aspirant-jurist voelde zich aangeslagen.

“Knar”, zei de graaf toen ze weer aan tafel zaten, in de rechterhand een stuk brood en in de linker een stuk worst, “ik wil die Othelbert straks spreken, na de eerste ronde van het geding, als we gaan eten, zoek hem op en breng hem bij me.”

De grafelijke adjudant knikte nors.

Graaf Floris was zojuist van tafel opgestaan en het dorpshuis binnengelopen toen hij, naast het gebruikelijke geloop om hem heen, veroorzaakt door de mannen uit zijn entourage, iemand achter zich een snel schuifelend geluid hoorde maken. Het eerste gedeelte van het graafgeding was achter de rug en hij was op weg naar de voor hem persoonlijk ingerichte kamer waar hij zich zou voorbereiden op het volgende onderdeel. Hij draaide zich om en zag hoe één van zijn bewakers een jongeman in een houdgreep nam, één arm onder de kin van de jongen en de andere arm als een bankschroef om de pols van de linkerarm die hij strak op de rug van zijn slachtoffer gedraaid hield.

“Het is goed, Waldemar,” sprak de graaf.

De soldaat liet los en de jongeling ontspande zich en begon zijn slordige kleren recht te trekken.

Alsof er aan die vodden op die manier nog iets op te knappen valt, dacht de graaf. Hij probeerde zich de knaap voor te stellen zoals die er uit zou zien met behoorlijke kleren aan zijn lijf. Het was een lange slungelige jongen met haar waar ook wel het een en ander aan gedaan kon worden maar andere kleren zouden in ieder geval al een hele verbetering zijn.

“Heer, u heeft me laten roepen”, sprak de jongen met een stem waar de door zijn hardhandige aanhouding ontstane spanning nog niet helemaal uit was.

“Inderdaad”, antwoordde de graaf, “we hebben een ernstige zaak te bespreken, loop maar met me mee Othelbert.”

De graaf sloeg de linkerkant van zijn lange jas naar achteren en liep weg, door een doorgang aan de linkerkant, een lange gang in. In het midden van de gang ging hij een aan de rechterzijde gelegen kamer binnen. Hij liet Othelbert hem passeren en sloot toen met een doelbewust gebaar de deur.

“Zo, dicht is dicht, niemand hoeft te horen wat wij hier bespreken, n’est pas?”

De kamer was zeer eenvoudig ingericht. Een rechthoekige tafel en drie stoelen, alles van dik en zwaar en donkergekleurd hout. Een losse kast met twee deuren, in dezelfde eigentijdse grove stijl.

“Ga toch zitten, beste”, zei de graaf met een joviale uitnodigende stem. “Staan kun je altijd nog, een mens moet zijn krachten niet onnodig verspelen. Mensen die veel staan gaan eerder dood, daar ben ik van overtuigd.”

Hij ging zelf ook zitten, in de stoel naast die waarin Othelbert nu zat, aan dezelfde kant van de tafel. Aan de andere kant van de tafel stond de derde stoel. Recht achter Othelbert was een klein raam, rechts van dat raam stond de kast waarvan één deur openstond. Othelbert keek eens snel om zich heen en nam het tafereel in zich op, zag dat de kast afgeladen was met rollen perkament waaronder, gelet op de linten, ook oorkondes moesten zijn.

“Ja, ja Oot”, zei de graaf die zijn hoofdbeweging volgde, “hier bewaren ze allerlei belangrijke stukken, de overeenkomsten met het graafschap en met de burgers, over grond en over belastingen, noem maar op. Maar dat zal jij wel weten, als rechtenstudent, hè?” Hij lachte zijn meest innemende lach.

Othelbert wist het niet, hij had hier, in dit gedeelte van het gemeentehuis, nog nooit een voet naar binnen gezet. Hij liet een reactie dan ook wijselijk achterwege. De graaf hoefde niet te denken dat hij met een sukkel te maken had.

Die legde zijn armen op de stoelleuning en sloeg zijn linkerbeen over zijn rechter, ging iets meer onderuit zitten. Zijn donkergele mantel gleed nu voor het grootste gedeelte tussen de linke leuning en de zitting van de stoel door en hing gedeeltelijk op de stoffige grove tegels van de vloer.

“Luister, Othelbert”, zei de graaf. “Ik zit inmiddels met een enorm probleem en ik zal je vertellen wat dat is. Gisteravond heb ik hier, in het gemeentehuis, gesproken met je vader, een bovenste beste kerel maar ook erg dwars, hij werkt niet echt mee. Ik heb hem gezegd dat we hebben gehoord dat hij verzetsmensen bij hem in huis heeft ontvangen. Die mannen hebben ook bij je vader op het erf geslapen, in een schuur heb ik begrepen.”

De graaf keek met open mond naar het plafond van de kleine kamer, legde zijn vingertoppen tegen elkaar en begon toen weer te spreken.

“Veel mensen denken dat ik iets tegen de Westfriezen heb, of tegen alle Friezen wat dat aan gaat. Allemaal niet waar, ik wil dat die mensen zich tot onderdaan van het graafschap verklaren, het is echter wel uit naam van de Westfriezen dat mijn vader om het leven is gebracht maar geloof me, dat zal ik niet elke Westfries die ik tegenkom kwalijk nemen. Er zijn heel veel Westfriezen die met die moordpartij niets te maken hebben en die graag bij het graafschap Holland willen horen. Ze zullen niet worden onderdrukt, ze mogen hun eigen feesten en gewoontes houden, dat vind ik allemaal utegoet. Maar ze moeten natuurlijk wel kiezen voor de eenheid en gelijkheid van bestuur die in het hele graafschap geldt, daar kunnen ze vanzelfsprekend niet onderuit. Ik heb dus niets tegen Westfriezen. Waar ik wel iets tegen heb, dat is tegen die vermaledijde rebellen, tegen opstandelingen die mijn plannen willen dwarsbomen en die altijd maar tegenstreven. Dat zijn allemaal galbakken en drogenlijers waarvoor ik geen enkele begrip of genade meer kan vinden. Je vader was ooit ook een tegenstander van het graafschap maar dat is al weer lang geleden. Hij leeft hier zijn leven en levert goed werk voor Benzo, voor mij en voor de burgerbevolking. Daarom

begrijp ik dus niet dat hij mijn verklaarde tegenstanders, mannen die een gevaar vormen voor het graafschap en voor mij persoonlijk, mannen die een aanslag op mijn leven beramen, geloof het maar rustig want ik heb al meerdere aanslagen overleefd, dat je vader met die mannen spreekt en ze zelfs bij hem laat overnachten.”

Othelbert luisterde en knikte af en toe. Hij had er geen flauw idee van of de graaf van hem verwachtte tussendoor nog enig commentaar te geven. De aaneenrijging van woorden echter gaf geen aanleiding te denken dat de graaf een onderbreking van zijn verhaal zou weten te waarderen.

“Ik heb je vader gevraagd om me de namen van die mannen te noemen. Ze hebben de pastoor vermoord en heel veel zilver en zilveren penningen van me gestolen. Neem maar van me aan dat het zo is, niemand anders had een motief voor de moord op de pastoor. Bovendien hebben ze dus mijn zilveren penningen uit de kerk gestolen, genoeg om een heel leger een kwart jaar soldij van te betalen en ze zijn onmiddellijk daarna vertrokken. We hebben hun sporen gevonden, aan de oostkant van het eiland, waar we ook het paardje hebben gevonden waarop ze de zware buit vervoerd hebben. Dat paardje blijkt trouwens van Benzo te zijn en die kan zich niet herinneren het te hebben verhuurd of uitgeleend of iets dergelijks, ze hebben het dus gewoon bij hem van het erf af gehaald, gestolen dus.”

De graaf stopte even met praten, ging rechter op zitten en graaide zijn mantel naar zich toe.

“Aan de oostkant hadden ze kennelijk een boot klaarliggen waarmee ze hun zware last naar het vasteland hebben vervoerd. Een godgeklagde misdaad die om harde vergelding vraagt.”

Toen Othelbert niet meteen reageerde zei hij, “Wel, wat vindt je, moeten we deze kerels keihard aanpakken of niet?”

Othelbert aarzelde even en zei toen, “Heer, ik kan niet nagaan of ze inderdaad heer pastoor hebben omgebracht, ook niet of ze uw zilver hebben gestolen. Maar...als ze dat hebben gedaan, dan moeten ze zeker hun gerechte straf niet ontfopen.”

“Wat denk jij dan, Oot? Dat ze onschuldig zijn?”

“Ik weet het niet heer.”

De graaf wachtte even, keek in de richting van het raam achter Othelbert.

“Ik zal je wat vertellen Othelbert” zei hij met een ernst die Othelbert als niet gespeeld en komende uit het diepst van 's graafs ziel beschouwde, “ze zijn gevlucht. Het zijn de enige personen op dit eiland die we niet meer kunnen verhoren om de eenvoudige reden dat ze weg zijn. Daarnaast, en ik vertel je dit in het grootste vertrouwen, uitgaande van je vermogen om iets echt geheim te houden want niemand buiten jou, mij en pastoor Wibald zal dit ooit mogen weten, daarnaast is het zo dat er in de woning van de pastoor, de pastorie, een geheime bergplaats is en dat ik er van uit ga dat die geheime bergplaats aan niemand op dit eiland bekend is. Is het niet toevallig dat deze rebellen, die van het vasteland komen en vlak voor mij hier zijn aangekomen, vlak na de moord en de diefstal uit een geheime bergplaats halsoverkop vertrokken zijn? Deze onderkruipsels moet in Medemblik, waar ik mij enige dagen heb bevonden voor het keuren van munten, iets ter ore zijn gekomen zodat ze wisten dat we zilver bij ons hadden. Ik heb me echter suf gepeinsd hoe ze achter het bestaan van de geheime bergplaats zijn gekomen. Mogelijk waren er ook tijdens onze handelingen hier op het eiland oren die niet horen en ogen die niet zien mochten maar dat toch deden.”

De graaf pauzeerde weer even en leek met zichzelf te overleggen wat verder te vertellen.

“Ik zal je nog meer vertellen, Oot, want ik heb het gevoel dat ik je kan vertrouwen, dat je aan mijn kant, aan de kant van het graafschap, staat. Gisterochtend, nog voor we met de baljuw en heer Dirk uitreden voor de schouw, liep ik naar de kerk om het een en ander met de pastoor door te nemen. De deur van de pastorie stond open wat ik een beetje vreemd vond want het was nog vroeg en behoorlijk koud en ik ken Wibald niet als een man die zijn schaarse houtblokken voor niets verstookt. Ik ging de woning

binnen en kon niemand vinden. Daarna liep ik door naar de kerk, door de openstaande deur, ik denk precies zoals jij later gedaan zult hebben. Ook in de kerk was niemand aanwezig. Daarna ben ik teruggelopen door het huis, niemand te zien, weer naar buiten, weer naar binnen en naar het via de woning bereikbare secreet. Ik dacht, misschien zit de pastoor daar, een hele goede mogelijkheid. Ik roffelde met mijn vlakke hand op de houten deur. Toen ik niets hoorde trok ik de deur open en keek naar binnen. De ruimte was leeg, mijn blik viel op het houten deksel op de pot. Aangezien naar mijn gevoel mijn zoektocht op dat moment zo'n beetje ten einde was ben ik vervolgens naar de geheime bergplaats gelopen."

Met een verontschuldigende oogopslag keek de graaf Othelbert een moment veelbetekend aan.

"Ik moest zekerstellen dat mijn vermogen in zilver onaangetast lag opgeslagen. En ik ga je nu iets vertellen dat absoluut geheim dient te blijven, ik reken er op dat het dat ook blijft en geloof me, als ik er ooit achter kom dat het dat niet meer is dan weten mijn mensen je te vinden."

Othelbert voelde bij het horen van deze woorden, die uitgesproken werden op dreigende toon, een duister gevoel als het ware door zijn nek naar zijn ruggengraat afdalen, alsof er een dunne ijzerdraad doorheen getrokken werd.

De graaf ging na een korte pauze, mogelijk heel even onzeker of om zijn woorden goed te laten inzinken, verder.

"De bergplaats waarover ik spreek bevindt zich achter de grote boekenkast van de pastoor. De boekenkast verbergt feitelijk een grote erachter gelegen nis. Het kost enige moeite maar met uitoefening van enige kracht kan de boekenkast aan de linkerzijde naar voren worden getrokken, aan de rechterzijde zitten mooi weggewerkte scharnieren en de kast maakt contact met de vloer door middel van een houten rol. Ik trok aan de kast en langzaam kwam hij naar voren maar toen gebeurde er iets totaal onverwacht.

Een donkere vorm hing tegen de achterzijde van de kast en ik dacht eerst dat het de grote zwarte leren zakken met zilver en munten waren. Die had ik echter tegen de achterwand van de nis geplaatst. Maar het waren dan ook geen zakken, het was een vorm in zwarte soutane. Ik trok de kast nog een stuk verder open en wat er gebeurde was dat het lichaam van mijnheer pastoor, die arme Wibald, voor mijn voeten neer viel."

Othelberts ogen vergrootten zich bij het horen van dit relaas. Het was hem nu wel duidelijk dat de moordenaars van pater Wibald zeker ook de dieven van het zilver waren.

"Ik hoef je niet uit te leggen dat het zilver verdwenen was en dat ik er een dode pastoor voor in de plaats had gekregen. Om ontdekking van de geheime bergplaats te voorkomen heb ik onmiddellijk de kast gesloten en het lichaam van de pastoor half onder de tafel gelegd. Om geen enkele verdenking op me te laden heb ik mij toen uit de voeten gemaakt en de ontdekking van deze gruweldaad aan iemand anders over gelaten, die iemand was jij Othelbert. Het spijt me dat ik jou met deze gebeurtenis heb moeten opzadelen."

"Dus daarom was u zo snel in de kerk", zei Othelbert.

De graaf knikte.

"Maar nu over deze verschrikkelijke opstandelingen, dieven en moordenaars ook", ging hij verder en maakte een uitweidend gebaar met zijn hand in de richting van het raam hetgeen tevens de richting van de oostzijde van het eiland was, de richting waarin volgens de graaf de rebellen waren gegaan toen ze het eiland verlieten.

"Ik wil dat ze hun gerechte straf ondergaan en ik vraag je nog een keer of jij gelooft dat deze mannen onschuldig zijn."

Othelbert schudde peinzend zijn hoofd van links naar rechts en terug, een stille ontkenning.

"Het lijkt bijna uitgesloten dat iemand anders het gedaan heeft, heer", zei hij zacht. Een harde klap op de deur doorsneed de betrekkelijke stilte in de kamer.

“Ja?”, riep de graaf.

De deur ging open en Knar stak zijn hoofd naar binnen.

“Er wordt op u gewacht heer graaf, in de herberg, volgens heer Dirk heeft Ogbart iets heel bijzonders klaar gemaakt en hij zou niet graag zien dat het warme gerecht koud is wanneer u daar aan tafel plaats neemt.”

“Zeg maar tegen Dirk dat hij nog even moet wachten, Knar, dan moet hij het maar opnieuw warm maken, ik ben hier nog even bezig.”

“Goed heer”, antwoordde Knar, wierp een kwade blik op Othelbert en verdween.

De deur knalde dicht en de graaf probeerde meteen de draad van zijn betoog weer op te pakken.

“Oot”, begon de graaf meteen daarna weer, “zoals ik al zei, je vader ligt dwars, hij weigerde me de namen van die mannen te noemen. Toen dacht ik, misschien zit er in die zoon van ‘m meer verstand. Misschien wil die jongen me die namen wel geven want ik had het gevoel, weet je, dat je, gelet op je vraag om een functie waarbij je rechtskennis van pas zou komen, je energie in dienst van het graafschap wilt stellen. Heb ik gelijk of niet?”

Othelbert zag tegenover zich een man zitten die hij kon vertrouwen, een man die bereid was om met iedereen om te gaan op het niveau van de ander, een man die anderen in zijn waarde liet, geen man die mooie praatjes verkoopt maar een man met een missie, een droom bijna, om zijn graafschap en de mensen daarin tot een succes te laten worden. Deze man keek hem nu met grote ogen en opgetrokken wenkbrauwen aan.

Dus antwoordde Othelbert, “Zeker, heer, dat heeft u zeer goed gezien, zo is het.”

De graaf liet zijn oogleden zakken en het leek erop dat hij een zucht van verlichting zijn neus verliet. Hij keek Othelbert heel rustig aan.

“Heel goed Othelbert, heel goed, dan kunnen we verder praten. Dan gaat het er misschien nog van komen dat je vader vrij man blijft. Ik wil namelijk dat jij in mijn dienst komt, ik wil dat jij de namen van dat tuig gaat noemen en ik wil ook dat jij die mannen zelf voor mij opspoort. Want jij weet tenslotte hoe ze er uit zien.”

Hoofdstuk 4

Taddeus Cavazone was druk bezig om, in zijn, ten gevolge van de kleine raampjes in de voorgevel van zijn huis slechts spaarzaam verlichte werkruimte op de eerste verdieping die, gezien de werklust van Taddeus, niettegenstaande de vele andere daartoe ingerichte vertrekken, hem tevens feitelijk tot woonruimte diende, de zaken zo te organiseren en te rangschikken dat hij, zodra zijn aanstaande bezoek gearriveerd was, zo doelmatig mogelijk te werk kon gaan en niet nodeloos naar dingen zou hoeven zoeken.

Hier, in en vanuit dit pand in de binnenstad van de stad Den Bosch, in dit pand dat zijn eigendom was, oefende Taddeus zijn geldschietbedrijf uit onder de naam Willem de Lombard hetgeen bij velen meer vertrouwen wekte dan zijn oorspronkelijke naam die hij van zijn vader in zijn geboorteplaats, het Italiaanse Asti, had meegekregen. Binnen de eigen kring werd hij echter aangesproken met zijn echte naam.

In naam werkte hij alleen, maar hij had vele losse hulpkrachten die hem hielpen met de administratie, de controle op de betalingen en het incasseren van achterstanden. De schuldenaren van die vorderingen werden door een speciale en afzonderlijke groep van discrete mannen aan hun betalingsverplichtingen herinnerd, goedschiks, soms kwaadschiks. Taddeus maakte zich er niet druk over, voor hem was er maar één ding dat telde: afspraak is afspraak. Hij moest zelf zijn afspraken tenslotte ook nakomen.

Het was het vierde uur na de middag maar buiten neigde het door het slechte weer al naar donker. Cavazone, zijn kleine gestalte gehuld in een bijna tot de grond afhappende jas gemaakt uit een combinatie van een fijne wol, zijde en goudbrokaat, liet de kraalogen ter weerszijden van zijn kleine, enigszins hakende neus het donkere vertrek doorspieden en begaf zich vervolgens met een hand aan de ijzeren leuning van de smalle houten wenteltrap naar de begane grond. Daar stonden enorme kasten met kruiken wijn, een klein deel van de grote voorraad die ook nog een groot deel van de kelder vulde.

Zijn gasten zouden elk moment kunnen arriveren en zo zou hij ze, terwijl hij een goede wijn ter completering van hun samenzijn uitzocht, meteen na aankomst binnen kunnen laten in zijn pand waarbij zij dan onmiddellijk onder de indruk konden raken, hoewel mogelijk niet voor de eerste keer, van de enorme hoeveelheid wijn en de keuze die hier gemaakt kon worden, waarbij Taddeus ze haarfijn uit zou leggen waarom de door hem gekozen wijn nu, vandaag, en op dit tijdstip, de beste belofte in zich hield voor het ware genot. Zijn voorraad was feitelijk handelsvoorraad want dat was zijn andere beroep: wijnhandelaar.

Cavazone liep te denken aan een rode wijn uit Toscane, rond en soepel, met de natuurlijke warmte voor deze tijd van de dag, maar toch fris en niet al te krachtig zodat je toch helder kon blijven denken, iets wat in zijn vak van belang kon zijn. Hij liep naar een kast helemaal aan de achterkant van het diepe vertrek. Met een kwaad gebaar rukte hij de korte zwarte grof wollen jas die op de uit het slot van de kast stekende kastsleutel was gehangen eraf en smet het kledingstuk op de grond.

Zijn enige vaste medewerker, aan wie hij alles overliet wanneer hij van huis was, een slungelige wat verwijfde dertiger die luisterde naar de naam Zeger maakte er een gewoonte van zijn jas, die hij alleen hier binnen droeg, op deze manier op te hangen. Het was voor Cavazone een gewoonte die hem dagelijks ergernis bezorgde.

“Weer die jas”, mompelde hij terwijl hij de sleutel omdraaide en de kastdeur opende.

Het zwakke daglicht streek over de rijen met kruiken wijn, de stoffige etiketten die met vezelig bruin touw om de halzen hingen.

Hij bracht een arm naar boven. “Eens zien.”

Cavazone meende iets bij de deur te horen en draaide snel zijn hoofd naar de reeds ontgrendelde deur. Er was verder echter niets te horen of te zien. Enkele tellen

later trok hij met beide handen twee kruiken wijn uit de kast en zette ze op het kastje dat tegen de muur achter hem stond en waarnaast Zegers jas lag. Meteen na het neerzetten van de kruiken schopte hij in een soepele en snelle beweging het jasje nog verder naar de achterzijde van de ruimte om vervolgens één van de kruiken wijn liefdevol omhoog te houden en het, met een touwtje aan een oor van de vaas bungelende, etiket te lezen.

Het was een prachtig etiket, geschilderd in geel en rood met elegante blauwe letters, voorgesteld als sierlijk uitlopende wijnranken, vormende de tekst "Rosso d'Isola d'Arbia" en daaronder "Padre Stefano" en het jaartal 1290. De woorden prevelend kon Cavazone de wijn al bijna proeven.

Hij mijmerde nog wat en was een moment verontrust door de nog altijd voortdurende stilte. Net voor hij de kruiken wijn terug wilde zetten kwam er echter van buiten een ratelend geluid. Het weinige licht dat door de deurruitjes naar binnen viel verdween grotendeels. Er klonk geklepper met portieren en diverse stemmen, luidruchtig en door elkaar heen. Een paard briepte een keer. Vervolgens klonk een luide roffel op de zware houten deur die meteen daarna naar binnen zwaaide waarna de volledige deuropening geheel gevuld werd met de lijvige persoonlijkheid van Cavazones goede vriend Amilius die poorter van Den Bosch was.

Cavazone zette de kruik neer en beende door de ruimte om zijn gasten te verwelkomen. Amilius, gekleed in een allesomvattend grijs gewaad met vaalrode banden overdwars, sloeg zijn armen naar opzij en omhelsde Cavazone.

"Taddie, man, dat is alweer een tijdje geleden zeg, terwijl je toch gewoon hier in het Den Bosch woont.

De omhelzing werd verbroken en ze keken elkaar een moment aan.

"Wij wonen hier gewoon in Den Bosch, Amilius, zo is dat", zei Cavazone, "maar je weet hoe het is, zaken zijn zaken en ook nu weer, nietwaar, ook nu brengen je zaken je weer hier. Je ziet er trouwens goed uit."

Amilius glunderde, de mondhoeken lachend opgetrokken naar de appelronde wangen, de ogen glinsterend onder zware donkere, aan de haarpunten lichtgrijs wordende, wenkbrauwen.

Buiten klonk nog wat geroezemoes en nu werd het pand van de geldschieter betreden door nog drie andere mannen. Cavazone verwelkomde Jan van Cuyk, Jan van Heusden en een derde man die hij niet meteen herkende maar die door Van Cuyk opnieuw aan hem werd voorgesteld als diens zoon Otto.

"Mijn zoon is inmiddels een even grote liefhebber van wijn als ik", zei van Cuyk, "laat hem eens even zien wat je hier allemaal hebt."

Jan van Heusden liep op Cavazone af en schudde hem enthousiast de hand. De uitdrukking op zijn gezicht was echter niet geheel in overeenstemming met de energie waarmee hij de hand en arm van zijn gastheer op en neer bewoog. Hij straalde iets broeierigs, iets nerveus uit.

"Heer Cavazone", sprak hij. Kennelijk vond hij het niet gepast de geldschieter bij de voornaam aan te spreken. "Het is goed u weer te zien."

"Wel, insgelijks, hoe maakt u het", galmde Cavazone uitbundig. "Kom, loopt u allen mee, dan laat ik u kennismaken met nog enkele bijzondere wijnen uit mijn vaderland."

"Ik geloof dat we bijna compleet zijn, volgens mij ontbreekt er één", zei Van Cuyk terwijl ze de ruimte in liepen.

"Zeker", zei Taddeus Cavazone wat weifelend, meer uit angst voor verstoring van de rust, een onderbreking van het etaleren van zijn wijnen, dan om iets anders.

Van Cuyks wenkbrauwen gingen als gevolg van het kennelijk ontbreken van enige interesse bij Cavazone voor de nog niet aanwezig gast een centimeter omhoog.

"Zou Wolfert van Borselen ook niet komen?", vroeg Van Cuyk terwijl Cavazone bezig was een kast te openen.

Cavazone reageerde niet, keek omhoog en liet zijn ogen over de inmiddels vergelende etiketten aan de voorkant van de kastplanken glijden.

Zonder zijn blik van de wijnen af te wenden, zei hij, "Ja, zeker, die verwachten we ook, Wolfert zou een gelegenheid om mijn wijnen te bewonderen niet graag aan zich voorbij laten gaan. Ik neem aan dat hij zo komt."

Cavazones rechterhand ging omhoog en probeerde het oor van een kruik te pakken.

"Ach, misschien kun jij die kruik even pakken" zei hij tegen Amilius die vlak naast hem stond.

Deze pakte de kruik en gaf hem aan Taddeus.

Die bewonderde het etiket, vertelde een anekdote over de streek waar de wijn vandaan kwam en gaf, met een triomfantelijke blik in zijn ogen, vervolgens de kruik weer aan Amilius. "Voor jou", zei hij, "een voortreffelijke wijn, al zeg ik het zelf, voor morgen Amilius, bij het diner, niet dan? Lekker samen met je vrouwtje opdrinken."

Jan van Heusden wierp een geërgerde blik naar Van Cuyk. Die beantwoordde dit met een blik van berustende verstandhouding. Het beviel Van Cuyk echter helemaal niet. Die Jan was veel te onbestemd en zenuwachtig naar zijn smaak. De afgelopen week had hij uitvoerig met hem gesproken over de politieke situatie. Telkens weer kwam Van Heusden met het verhaal dat hij, niettegenstaande Anna's bericht dat de graaf op de hoogte was van de opzegging van het leen, een persoonlijk gesprek met de graaf wilde hebben. En ook al had Van Cuyk aangegeven dat het bezoek aan Cavazone ook een duidelijke sociale achtergrond had, Van Heusden bleef hem bestoken met vragen en opmerkingen. Bijna had hij Van Heusden vandaag gezegd dat hij beter thuis kon blijven. Misschien was hij dan juist wel tevreden geweest.

Ach nee, bedacht Van Cuyk, dan was hij nog veel nerveuzer geworden, was hij zelfs zijn schrijver en misschien zijn vrouw Adelissa lastig gaan vallen met al die hersenspinsels. Van Cuyk voelde dat het 't beste was Van Heusden in zijn buurt te hebben, zodat hij hem een beetje in de gaten kon houden. Maar het was vermoeiend.

"Heren", galmde Taddeus, terwijl hij de twee kruiken van de kast pakte en vervolgens een andere wijnkast opende en er weer andere kruiken uit begon te pakken die hij doorgaf aan wie van het gezelschap ze maar aan wilde pakken.

"Dit is een uitstekende wijn waar we boven van kunnen genieten."

Nadat hij de laatste kruik had uitgereikt en zodoende ook Otto van Cuyk nu iets te dragen had, liep hij met grote passen naar de deur waardoor allen waren binnengekomen, waarbij zijn gewaad als een stofdoek over de vloer sleepte, draaide de grote sleutel om, haalde twee grote houten grendels om, die elk met een klap in hun greep vielen, en kwam daarna terug om ze voor te gaan, de wenteltrap op naar boven.

Hem volgend wierpen vader en zoon Van Cuyk elkaar een blik van verbaasde verstandhouding toe. Ze wilden er niet opnieuw over beginnen maar kennelijk was Cavazone niet in de veronderstelling dat Van Borselen snel zijn opwachting zou maken. De mannen stommelden naar boven, de bolle kruiken met twee handen voor hun buik vasthoudend, het schemerdonkere gat boven hun hoofden in, over het smalle houten wenteltrapje. Wie geen wijn te dragen had trok zich op aan de metalen leuning.

"Zo, ga zitten", zei Cavazone nadat ze waren boven gekomen, wijzende naar een aantal hoge houten stoelen die minder hoog waren gemaakt door simpelweg de poten op een derde vanaf de onderkant af te zagen en comfortabeler door ze te voorzien van roodfluwelen halfhoge zitkussens alsmede dunne kussentjes van hetzelfde materiaal die met een soort veters aan de knoppen van de rugleuningornamenten waren vastgemaakt.

Otto van Cuyk bewoog wat onhandig met de wijnkruik in het rond en wierp een vragende blik op de geldschieder.

"Zet de kruiken maar op tafel", zei deze en bewoog zich moeizaam tussen de mannen door op dezelfde weg als hij gekomen was. "Ik pak even de glazen."

Uit een kast met glazen deuren aan de andere zijde van het vertrek, vlakbij een in vier rechthoeken verdeeld glas in loodraampje, pakte hij wijnglazen met een

abnormaal grote kelk. Handig hing hij de glazen aan hun stelen tussen zijn dikke vingers en kwam er mee teruggelopen. In een soepele gelijktijdige, omkerende beweging van beide handen zette hij de glazen zonder enig gerinkel op tafel. Daarna ging hij zich bezig houden met het openen van de kruiken door de grote, strak sluitende kurken er uit te wrikken.

Van Cuyk schraapte zijn keel en zei, tegelijkertijd de naast zijn stoel gezette stijve leren tas pakkend, "Ik heb een brief uit Engeland ontvangen die aan duidelijkheid niets te wensen over laat."

Hij opende de tas en trok er een opgerold, van lint en strik voorzien, perkamenten document uit. Nadrukkelijk legde hij de rol op tafel, vlak naast het grote glas dat Cavazone zojuist was begonnen te vullen met rode wijn. Hij zette de tas terug en pakte de rol weer om vervolgens de strik eruit te trekken en het perkament te ontrollen.

Met een vlakke hand wreef hij over de met de tekst naar beneden op de tafel gelegde brief om de kromming uit het materiaal te halen.

Cavazone, het volgende glas vullend, schudde met een spijtige blik zijn hoofd, alsof hij op het punt stond een kind een standje te geven voor zijn slechte gedrag.

"Ja ja", sprak hij mompelend, alsof hij niet helemaal van zijn eigen woorden overtuigd was, "de graaf is een beetje dom geweest, als hij mij in vertrouwen genomen had...als hij me verteld had hoe de vlag erbij hangt.. we hadden er wel aan kunnen komen, aan dat geld."

Van Cuyks gezicht verstrakte van ingehouden woede. "Houdt even op met die huichelpraat, het ware beter geweest als de graaf nooit met jou in contact was gekomen, jouw woekerrentes hebben zeker bijgedragen aan zijn huidige kastekorten."

Cavazone keek verongelijkt en zijn stem klonk lijsig en treurig. "Een druppel op een gloeiende plaat, waarde Van Cuyk, ik heb de graaf altijd trouw van mijn diensten voorzien en hij is het met de rente altijd volledig eens geweest, alle overeenkomsten zijn in volledige vrijheid aangegaan en de graaf was er zeer content mee."

Op het wat bleek geworden gezicht van de naast zijn vader gezeten Otto van Cuyk, verscheen een angstige frons, de mondhoeken naar beneden gericht. Kennelijk was hij beduusd voor de mogelijke reactie van zijn vader. Die keurde Cavazone echter verder geen blik waardig en met volledige kalmitte trok hij het document met een hand aan de bovenkant en een hand van onderen recht zodat hij het kon lezen.

"Heren, luister, ik zal de brief voorlezen", zei Van Cuyk, "het is geschreven in het Frans maar ik zal het zo goed mogelijk vertalen."

Hij kuchte.

"Een ogenblik", sprak Cavazone, terwijl hij na het vullen van het laatste, zijn eigen, glas, de tweede aangebroken, kruik wijn op tafel zette.

Hij pakte zijn glas met twee vingers bij de dikke steel en hief het omhoog.

"Voor we ons met deze ernstige zaken in gaan laten wil ik een dronk uitbrengen op onze graaf, een dapper man."

Van Cuyk keek hem volkomen verbouwereerd aan, de ogen vervolgens half toegeknepen alsof hij trachtte te bereiken dat hij de onder een sluier liggende werkelijkheid weer kon zien. Hij vond het een achterlijke opmerking.

"Ik stel voor dat we die schijnheiligheid laten varen, Cavazone, ik stel een dronk voor op koning Edward, dat de betrekkingen en het handelsverkeer maar zo snel mogelijk hersteld mogen worden."

"Ik zie niet in", stak Amilius van wal, "waarom we niet op beiden zouden drinken, ik ben een groot bewonderaar van de graaf, hij is een groot man die grote dingen heeft gedaan, daar doet de huidige situatie niets aan af."

Hij wachtte niet af wat de anderen zouden zeggen en nam een slok van de wijn. Zonder verdere woorden volgde het gezelschap zijn voorbeeld. Terwijl ze dronken klonk er een luid geroffel op de deur op de begane grond.

"Daar zal je Van Borselen hebben", zei Van Cuyk.

Cavazone stond op en begaf zich naar beneden. Toen hij enkele minuten later hijgend

weer boven kwam had hij in zijn linkerhand een koker.

“Dit werd mij bezorgd door een koerier, heren, het is een schrijven van Wolfert van Borselen.”

“Nou” zei Van Cuyk, “laat dan eerst maar eens horen wat *hij* te vertellen heeft.” Cavazone liet zich in zijn stoel ploffen, opende de koker en haalde er een lang perkament uit. Het was evenwel in grote letters beschreven.

“Geachte heren, schrijft van Borselen”, zei Cavazone, nog steeds moeizaam lucht tot zich nemend na zijn trapbeklimming, “het is mij niet geheel duidelijk wat het doel zal zijn van de afgesproken samenkomst. Gezien de huidige politieke situatie en de verdeelde loyaliteiten acht ik het niet in mijn directe belang aanwezig te zijn. Binnenkort zal hierin mogelijk verandering komen maar ik wens mij niet op voorhand vast te leggen en mede besluiten te nemen waaraan ik mogelijk geen deel wil hebben. Groetend, uw dienstwillige, Wolfert van Borselen.”

“Wat een draaikont”, gaf Cavazone na een korte stilte als zijn mening.

Van Cuyk maakte een wuivend handgebaar, dat er op leek te duiden dat hij het niet zinnig vond zich nog maar een ogenblik langer met de brief van Van Borselen bezig te houden.

“Koning Edward schrijft mij het volgende”, zei hij, de brief weer uitrollend en op enige afstand voor zich houdend.

“Waarde Van Cuyk, het is mijn wens en zo mogelijk mijn bevel dat Graaf Floris het bestuur van het graafschap Holland op zo korte mogelijke termijn ontnomen wordt en dit bestuur in handen wordt gegeven van een competente raad die zal moeten verzekeren dat onze oorspronkelijke betrekkingen, zoals die bestonden voor het schandelijke verdrag met Filips van Frankrijk, door Floris op 9 januari van dit jaar op verraderlijke wijze in Parijs tot stand gebracht, in kracht en geldigheid hersteld worden. Mogelijk zal Floris’ zoon Jan die bij mij aan het hof een opleiding krijgt, zich, na de juiste voorbereidingen, aan het hoofd van deze raad kunnen stellen. Wetende dat u en de uwen in deze geheel aan mijn, in afschuw vertoornde kant staan en het nooit mag bestaan dat één man op deze wijze zijn graafschap en onderdanen in het verderf kan storten, vertrouw ik er op dat u de zaken in ons aller voordeel zult weten te beslechten. Voor nader overleg en bijstand zullen zeer binnenkort enkele gezanten contact met u zoeken op de gebruikelijk wijze en plaats. Getekend, Edward, koning van Engeland.”

Enige tijd bleef het stil in het donkere en bedompte vertrek. Cavazone zat peinzend met kleine slokjes van zijn wijn te proeven.

“Wel, het is allemaal niet gering”, zei Amilius met een vragende blik, eerst richting zijn vriend en zakenpartner Taddeus Cavazone, dan richting Van Cuyk.

“Hieruit moge duidelijk blijken dat Edward dezelfde koers voorstaat als wij in gedachten hebben”, zei Van Cuyk, “Floris moet uit de weg, hij is een vijand van zijn eigen volk geworden.”

“Maar wat moet er gebeuren dan?”, vroeg zijn zoon Otto.

“Er zal niets ander opzitten dan de graaf gevangen te nemen”, antwoordde Van Cuyk, “zoals inmiddels reeds besproken is met hertog Jan die gelukkig niet die band met Floris heeft als zijn vader die had, dan hadden we zijn steun wel kunnen vergeten. We zullen echter de nodige hulp en medestanders vanuit Holland nodig hebben om ons plan te laten slagen. Ik heb me laten vertellen dat er ook in Holland inmiddels een behoorlijk aantal Edward-gezinde edelen de handen ineen heeft geslagen, ik heb goede contacten met enkele van hen. We zullen het ijzer derhalve moeten smeden nu het heet is.”

Otto van Cuyk zat met een mengeling van verdriet en berusting op zijn gezicht instemmend te knikken. Aan Jan van Heusden was niet te zien wat er in zijn hoofd omging. Zijn gedachten waren echter bij Wolfert van Borselen en diens verklaring om feitelijk geen partij te zullen kiezen alvorens de machtsverhoudingen en het risico hem duidelijk waren.

“Je ziet het Jan”, zei Van Cuyk waarbij hij zijn hand met daarin de brief de lucht in stak, “we hebben geen keus, tenminste als je jezelf wilt verzekeren van een normale toekomst en dat is alleen mogelijk indien we Edward te vriend houden.”

Van Heusden knikte en deed er verder het zwijgen toe. Hij probeerde zich voor te stellen welke andere mogelijkheden er waren maar er dienden zich zoveel wegen aan dat de door Van Cuyk genoemde onvermijdelijkheid alleen maar groter leek te worden.

“Het is zaak” vervolgde Van Cuyk en hij richtte zich speciaal tot Cavazone, “dat er geen verdere leningen worden verstrekt aan de graaf en zij die met hem samenwerken.”

Na een korte pauze wendde hij zich tot Amilius die als poorter van Den Bosch een groot aantal feitelijke transacties voor Cavazone afhandelde.

“Ik mag aannemen dat het jou ook helemaal duidelijk is, Amilius?”

Amilius knikte. Ondanks de wijn leek in hem een somberte te zijn neergedaald.

“Ik heb al geruime tijd niets van de graaf vernomen en verwacht ook niet nog iets van hem te zullen vernemen”, zei Cavazone, “en dat is denk ik ook niet zo wonderlijk. Hij heeft nu Filips die hem ongetwijfeld goed betaald heeft voor zijn valse bondgenootschap.”

Van Cuyk knikte begrijpend, een beetje afwezig, zijn gedachten inmiddels alweer bij andere zaken.

“Jan”, zei hij en draaide zijn hoofd scherp naar rechts om hem aan te kunnen kijken. “Jij had een verzoek ontvangen om het leen van Heusden op te zeggen, is dat inmiddels gebeurd?”

Jan van Heusden knipperde even wat wazig met zijn ogen. Zijn gedachten gingen onmiddellijk terug naar het moment dat hij de brief met de opzegging van het leen bij zijn zuster in de vlammen had gegooid. Hij bleek de vraag dan ook wel gehoord en begrepen te hebben.

“De graaf weet ervan, heer Van Cuyk, het is hem alleen nog niet officieel medegedeeld.”

“Doe dat dan, we moeten hem niet in de waan laten dat zijn tegenstanders onderling verdeeld zijn. Over enige tijd zullen meerdere edelen, waaronder ikzelf, overgaan tot opzegging van hun lenen en tot vervallenverklaring van verpandingen en ik wil dat het de graaf tegen die tijd duidelijk is dat er geen sprake is van speldenprikken maar van een massale afwijzing van zijn regime, ik wil weten wat de graaf gaat doen naar aanleiding van jouw opzegging. Zolang hij die niet zwart op wit in zijn bezit heeft kan hij hem eenvoudigweg ontkennen, of niet?”

Van Cuyks wenkbrauwen bewogen vragend omhoog.

Van Heusden knikte. “Zeker, ik zal er alsnog voor zorgen, voor de eerste februari zal hij hem ontvangen.”

“Kom, laten we nog een dronk uitbrengen”, zei Cavazone, “ik vind de sfeer hier wat zwaarmoedig worden.”

“Bien”, zei Amilius, “we drinken op jou Taddeus en op je heerlijke wijn.”

Zonder verdere woorden hieven ze allen hun glas en dronken van de wijn.

Hoofdstuk 5

Othelbert was op weg van Medemblik naar Hoogwoud. Vanaf Stroot waar hij kort maar krachtig afscheid had genomen van zijn vader, moeder en Gela, meteen na afloop van het graafgeding, was hij met het gezelschap van de graaf en de baljuw over het water naar Medemblik gegaan. Daar had de graaf afscheid van hem genomen en hem overgedragen aan de zorg van baljuw Wouter van Egmond die er op last van de graaf voor had gezorgd dat Othelbert bij één van de twee vakbekwame kleermakers geheel nieuwe kleding kreeg. Verder was zijn lange haar afgeknipt en had hij in de stadsherberg, schuin tegenover het kantoor van de baljuw, een bad en een paar dagen zijn intrek kunnen nemen. Eveneens op last van de graaf had hij een andere naam aangenomen om een al te directe verwijzing naar zijn familie uit te sluiten. Die naam, die ook in de door de baljuw namens de graaf opgestelde oorkonde met volmacht stond, luidde Berthold van Bazel. Volgens de graaf was de naam Berthold een stuk mooier dan Othelbert en was Bazel een plaats in Vlaanderen waardoor derhalve niemand ooit de verbinding met Wiron of Stroot zou maken.

In de volmacht stond dat hij mocht spreken en handelen op eenzelfde wijze als en met de bevoegdheden van een agent van de baljuw, met dien verstande dat hij bij andere noodzakelijk geachte handelingen te werk kon gaan zoals hem dat goeddunkte waarna de baljuw, achteraf, met de graaf diende te overleggen over de rechtmatigheid van dat handelen. Als zijn beroep stond vermeld "Schrijver ter kanselarij en speciaal agent van de graaf van Holland en Zeeland, heer van Friesland".

In Medemblik had hij, nog met hulp van de baljuw, onderzoek gedaan naar de verblijfplaats van Sikko, Thibald of Ekbert en was er achter gekomen dat Thibald degene was die in Medemblik woonde. Na veel gevraagd waren ze zijn feitelijke woonstede te weten gekomen waar ze uiteindelijk een vrouw hadden gesproken die ze had verteld dat Thibald al een week niet thuis was gekomen. Ze vertelde dat hij als soldaat van de graaf van huis was gegaan en dat ze geen idee had van zijn verblijfplaats. Over de andere mannen wist ze verder niets te vertellen. De baljuw liet het huis nu in de gaten houden. Othelbert, nu Berthold geheten, was daarna te paard, vergezeld door twee soldaten van het grafelijke leger, op pad gegaan om de mannen op te sporen in de andere twee vermeende woonplaatsen van deze rebellen, Hoogwoud en Niedorp.

De jongen die ooit bekend stond als Othelbert, voelde zich nu een man en een ander mens. Hij had waarlijk het gevoel op een nieuwe en juistere bestemming in zijn leven te aangeland en de zekerheid dat niets hem verder in de weg zou kunnen staan om het succes te bereiken dat hij voor ogen had.

Othelbert keek achterom, naar de soldaat op het paard achter hem, op dit smalle weggetje vlak achter de niet al te hoge dijk die hen scheidde van het Marsdiep, zijn lichaam licht wiegend op de stapvoetse loop van zijn rijdier. Deze weg liep in een rechte lijn met in het midden een lichte knik erin van oost naar west, van Medemblik naar Hoogwoud. Nog ongeveer acht mijlen scheidde ze van hun bestemming. De soldaat heette Aldger en zijn maat, die op korte afstand voor Berthold reed, luisterde naar de naam Herbrand. Het waren wel geschikte kerels die zich nergens druk over leken te maken en, buiten de gebruikelijke genoegens als eten, drank, vrouwen en feesten, zich volledig toededen op de verdediging van het graafschap, de graaf en hun maten. Maar ze hadden niet veel te vertellen, reageerden meestal ontwijkend of kennelijk met een zeker gebrek aan kennis op opmerkingen of vragen en Othelbert was niet zeer gelukkig met hun gezelschap.

Ze waren normaal gelegerd in de plaats waar ze ook woonden en dat was Leiden, waar de graaf een hof bezat, tevens het huis waarin hijzelf zowel als zijn vader geboren waren. De soldaten hoorden bij een garde die voor de directe veiligheid van de graaf verantwoordelijk was.

Herbrands paard ging steeds langzamer vooruit en kwam nu helemaal tot stilstand.

De soldaat draaide zijn hoofd naar achteren en zei, "Ik stel voor dat we even wat eten."

Hij steeg af en de anderen volgden zijn voorbeeld. Door de heldere half zonnige lucht kwam met de wind het geluid van het tegen de dijk klotsende water van het Marsdiep. Boven op de dijk stond een hekje waarachter één volwassen schaap hen met eigenwijze blik observeerde.

"Kijk dat beest kijken" zei Aldger, "zullen we 'm een kopje kleiner maken? Dan eten we een broodje schapenvlees."

Het schaap bleef stoïcijns naar ze kijken en was onaangedaan door de woorden van deze grafelijke soldaat, zoals schapen nu eenmaal altijd onaangedaan zijn.

Staande naast zijn paard keek Othelbert naar het dier en probeerde zich voor te stellen welke stappen nodig waren om binnen een half uur deze levende have om te vormen tot iets eetbaars. Hij stelde vast dat Aldgers opmerking niet serieus te nemen viel.

"Een hoop werk, daar hebben we geen tijd voor", zei Herbrand.

Aldger haalde zijn schouders op en maakte zijn zadeltas open om er een stuk brood en wat kaas uit te pakken.

Ook Herbrand en Othelbert pakten eten uit hun tassen. Zonder te praten aten de mannen, Othelbert naast zijn paard terwijl de twee anderen met elkaar een stukje de dijkweg afliepen in de richting die ze straks weer zouden gaan.

Na een minuut of tien gingen ze weer op pad.

Ze waren Hoogwoud net binnen gereden toen Herbrand een boerderij aanwees.

"Kijk daar, die boerderij," zei hij, naar rechts wijzende, "daar heeft de graaf de overblijfselen van Koning Willem gevonden."

Othelbert liet zijn paard wat terugvallen tot hij naast Herbrand reed.

"Dus daar wonen antigraafgezinden?", vroeg hij.

"Dat weet ik niet, hoor", was het antwoord, "dat is toch al jaren geleden man, dat is wel vijftien jaar geleden. En er zijn er toen heel wat Friezen gesneuveld. De lieden die er nu wonen komen misschien helemaal niet uit Hoogwoud of zelfs maar uit Westfriesland."

Aldger die een voorsprong had opgebouwd keerde zijn paard en kwam teruggereden.

Toen hij begreep waar het over ging, zei hij, "Welnee, man, dat huis is al lang afgebroken."

De paarden met hun berijders stonden stil bij elkaar en de mannen vestigden hun blikken op de illustere boerderij welks toenmalige bewoners volgens Herbrand zoveel jaar geleden de vermetele verduistering en misdadige begrafenissen van het lichaam van Roomskoning Willem hadden bewerkstelligd. Herbrand keek eens om zich heen, naar enkele andere huizen en boerderijen aan de andere kant van de weg. In de onmiddellijke nabijheid was niemand te zien. Ver weg naar het zuiden, op een veld, was een boer bezig om met behulp van een os zijn land te ploegen.

"Een oud mannetje dat zich hier ophield en dat door de graaf aan de tand werd gevoeld, heeft, na doodsbedreigingen, de zaak verraden, verteld dat ze het lijk van de koning die boerderij binnen hadden gesleept. Zijn botten liggen nu op de plaats waar eerst de koning lag, onder de zware steen vlak voor de haardplaats. Tenminste, dat wordt beweerd."

Othelbert stond na deze woorden van Aldger in gedachten even stil bij het lot van verraders. Hadden ze gelijk, deze opstandige Westfriezen? Misschien. Maar wat was de zin ervan? Inmiddels was voldoende gebleken dat het vasthouden aan een eigen staat tot veel ellende en verdriet had geleid en nog zou leiden. Een opstandig maar toch ook verstandig mens kon weten dat er voor de Westfriezen geen zelfstandige toekomst kon bestaan, ze vormden een minderheid binnen het Hollandse graafschap. Ze waren afhankelijk van de steun van het eigen volk en die hadden vaak wel wat anders aan hun hoofd, al was het alleen maar het oogsten van de gewassen.

In dergelijke perioden bemoeiden de boeren zich in geen geval met het krijgsbedrijf. Bovendien hadden ze het niet slecht dus was er alle reden om, ter bescherming van huis en have, een wat gematigde koers te varen.

Aldger zette zijn paard weer in beweging maar, gehoor gevend aan een ingeving, legde Othelbert zijn hand op diens arm en zei, "Laten we dat verhaal van jou eens proberen bevestigd te krijgen. Misschien weten de bewoners van deze hoeve iets meer."

Aldger grimaste naar Herbrand die verder niet reageerde. "Zinloos", zei hij vervolgens. "Maar als jij dat wilt."

Zijn paard maakte een kwart draai en samen begaven ze zich naar het erf van de hoeve. De gepotdekselde voorgevel was met witte kalk behandeld en was nu vaalwit met hier en daar donkere vlekken. In het midden een deur, ter weerszijden van de deur een smal en een breder raam. Het dak was van riet en verkeerde in een erbarmelijke toestand. Het was niet mogelijk naar binnen te kijken, achter het zwak spiegelende troebele glas was het donker. Rechts van de hoeve stonden een paar kastanjabomen en een takkenbos, op links bevond zich een verwilderde appelboomgaard. Nadat ze afgestegen en naar de deur gelopen waren, liet Othelbert de zware koperen deurklopper, waarop een beeltenis van een duiveltje was te zien, meerdere keren op de gladde gepolijste onderplaat vallen. Veel volk diende zich hier kennelijk niet aan of de deurklopper was pas opgehangen. Gezien de donkere bruingroene kleur van het ding leek dat laatste echter niet erg waarschijnlijk.

Ook na enkele minuten wachten en nogmaals kloppen klonk er geen enkel geluid uit de boerderij en bleef de deur gesloten.

Aldger liep voor Othelbert langs, greep de deurklink en opende de deur.

"Volk", riep hij luid.

Ze liepen naar binnen en stonden vervolgens rond te kijken in een zeer donkere en ook koude ruimte waarin een vloer met geelbruine plavuizen, een paar identieke rechthoekige tafels met elk zes stoelen, op links een fornuis bestaande uit een brandkorf met daarboven een stalen plaat waarop een pan met deksel en tussen die twee uitstekend een lepel, een vergeeld wit plafond, in het midden een schouw met open haard en daarvoor een grote grijze haardplaat die naadloos aansloot op de andere tegels. Er was geen vuur in de haard en het zag er ook niet naar uit dat deze nog onlangs gebrand had. Links van de schouw liep een zeer smalle gang naar het achterhuis. Door de donkerte viel niet te zien wat er zich precies aan het einde van de gang bevond.

De drie mannen schrokken van de plotselinge stem achter zich. Ze hadden de deur open laten staan en door de deuropening was iemand naar binnen gekomen, hoewel ze, hun ogen inmiddels gewend aan het donker en de blik gericht naar het licht, niet goed konden zien hoe deze opeens verschenen persoon er uit zag. Het was ook geen normale groet geweest, die deze verschijning had laten horen, meer een soort kreet die een lichte echo vanaf de donkere kale kamermuren leek te geven.

De kleine pezige man, een oudere man, zoals ze nu met aangepaste ogen konden zien, praatte door maar ze konden het niet helemaal begrijpen. Hij miste veel tanden en die omstandigheid droeg er toe bij dat het kennelijke platte streektaaltje dat uit zijn mond kwam vervormde tot een heel eigenaardig taalbruuwsel dat wel iets weg had van een regelmatig onderbroken liturgisch gezang.

"Wie ben je?", vroeg Aldger.

Het kereltje dat ze, nu ze hem iets langer hadden kunnen bekijken, al snel konden kenschetsen als niet helemaal normaal, achterlijk en een goede kandidaat voor de plaatselijke dorpsgek, keek Aldger met kleine waterige oogjes verbaasd aan.

Hij stak zijn hand uit en verplaatste die naar elk van de drie mannen onder het uitspreken van zijn naam: "Hermannus". Allen schudden hem de hand. Hij had een stevige greep.

"Weet je wie hier woont?" vroeg Othelbert.

Hij wees op zichzelf, "Ik, Hermannus", zei hij met veel valse lucht die samen met het geluid rechtstreeks vanuit zijn keel langs de paar stompige tanden ontsnapte.

"Ik woon hier".

Daarna wees hij naar de schouw, meer precies naar de stenen plaat voor de haard.

"Daar ligt mijn vader", sprak hij met een andere stem, wat stroef.

Na een korte stilte ging hij verder, "Die hebben ze vermoord, mijn eigen vader vermoord door onze eigen mensen hier uit Hoogwoud. Eerst wilde de graaf hem vermoorden, als hij niet vertelde waar ze het lichaam van de koning hadden gelegd. Daarna hebben ze mijn vader vermoord, omdat hij zijn mond niet had gehouden."

Zijn ogen waren nog wateriger geworden en hij pakte een rode doek en depte ze er mee.

"De mensen die hier toen woonden, toen de graaf zijn vader kwam halen, zijn ook vermoord. Wij woonden aan de andere kant van Hoogwoud en mijn vader werkte toen hier op het land, als knecht. Nadat hij was vermoord hebben ze mij en mijn moeder uit ons huis gejaagd. Niet lang daarna is moeder die al heel lang ziek was, overleden."

"En nu woon je hier", vroeg Othelbert, "alleen?"

Het oude mannetje knikte.

"Niemand wil hier wonen, ze beschouwen dit huis als duivels omdat koning Willem hier gelegen heeft. Maar ik vind het niet erg, ik had niets met de moord op de koning te maken en zo ben ik ook dicht bij vader."

Hij keek de mannen stuk voor stuk aan, alsof hij een meervoudige bevestiging zocht voor zijn besluit in deze vervallen en verlaten hoeve te gaan wonen.

"Die deurklopper", zei Othelbert en wilde doorpraten maar werd al meteen door Hermannus onderbroken.

"Tja", zuchtte hij en zijn ogen rolden kort door de kassen, alsof ze de binnenkant van zijn schedel afzochten naar het goede antwoord. "Die klopper heb ik kort nadat ik hier in trok op de deur bevestigd, zodat de mensen, nu ze de hoeve toch al voor duivels verslijten, er nog meer van overtuigd raken dat dit geen goede plaats is om te komen en iedereen mij met rust laat. Ik wil ook niemand zien, het doet me pijn."

Othelbert zag in gedachten de graaf, bezig de vader van deze verdoolde ziel te bedreigen met de dood, de punt van zijn zwaard tegen 's mans adamsappel.

Het was Othelbert duidelijk dat Hermannus, hoewel eigenaardig, zeker niet achterlijk was. Ze hadden hem verder ook goed kunnen verstaan, alsof hij een truc had toegepast om zijn spraakhandicap te omzeilen.

Door het vertrek trok met een behoorlijke windvlaag opeens een kilte, de deuropening werd donker en buiten werden voorzichtige eerste regendruppels plotseling en wreed van een achtergrond met een bliksemflits en een enorme klap voorzien.

"O o", zei Hermannus, "dat ziet er niet best uit."

Hij liep naar de deur en deed hem dicht waarna de duisternis in de boerderij nog groter was. Othelbert vroeg zich een moment af hoe zijn reisgenoten zich voelden, hijzelf voelde zich in ieder geval niet helemaal meer op zijn gemak, alsof er toch meer ernst in het duivelsverhaal stak dan uit de woorden van de eigenaardige Hermannus naar voren kwam.

Die stond met zijn rug naar de deur en de volgende flits plaatste zijn figuur als een lichtend beeld tegen een grote schaduwwand waarbij zijn niet onvriendelijke ogen een onverwacht boosaardige glans vertoonden.

Hij maakte zich los uit zijn weer door donkerte opgeslokte positie en ze zagen zijn gestalte op hen af komen. De mannen weken vaneen terwijl Hermannus tussen ze door schuifelde naar de plaat voor de open haard. Met zijn gezicht naar beneden, de ogen gericht op de zware steen waaronder zijn vader lag, zei hij. "Het onweert, vader. Niets aan de hand, je hoeft niet bang te zijn."

"Ik denk niet dat je vader erg bang is", zei Othelbert.

“O, o, nee, zeker niet”, was het aarzelende antwoord, “maar ik moet een beetje voor hem zorgen, niet waar? Hij is een beetje mijn kind geworden.”

Na een pauze ging hij verder, “Ik heb verder niemand en zo nu en dan voer ik gesprekken met vader. Het is soms net alsof hij er werkelijk nog is, ik krijg antwoord van hem, adviezen, meningen over het graafschap. Hij was een groot voorstander van de besteding en uitbreiding van het graafschap en een groot bewonderaar van koning Willem. Hij hield zich daar mee bezig, in stilte, een enkele keer praatte hij daar over, met mij. Dat weten veel mensen niet, het maakt zijn dood nog erger.”

Aldger bewoog een beetje nerveus heen en weer, het gewicht van zijn lichaam van de ene naar de andere voet verplaatsend, een rusteloosheid. Herbrand was rustiger, hij stond vlak bij de deur en Othelbert had de indruk dat hij, niettegenstaande de regen en het onweer, van plan was elk moment de boerderij te verlaten.

“We moeten de paarden onder dak zetten”, zei Aldger.

Hermannus wees naar links. “Daar, aan die kant, kun je de paarden kwijt, daar is een stal”. Aldger trok de deur open. Een windvlaag zocht zich een snelle weg naar binnen alvorens de deur weer sloot. Heel vaag konden ze door een van de stoffige ramen de schim van Aldger in de richting van de paarden zien gaan.

Hermannus kuchte. Een hol geluid dat, evenals alle andere geluiden, een hele korte echo leek te hebben.

“Wat komen jullie hier eigenlijk doen?”, vroeg hij toen.

Othelbert was een moment stil alvorens de kleine man een antwoord te geven.

“Wij zoeken een paar dieven en moordenaars, Hermannus.”

“Ik wist het”, zei Hermannus, “normale lieden komen hier niet, die spoeden zich aan dit huis voorbij, blij als ze zijn met wat ze hebben en angstig dat ze iets zal overkomen of ze op zijn minst iets afhandig gemaakt zal worden. Jullie zijn anders, op zoek naar de veroorzakers van het kwaad, een beetje zoals zij, anders kun je je niet in ze verplaatsen, je hebt duivelse gedachten nodig om de duivel te kunnen vinden.”

Een derde lichtflits, vergezeld door een donder waar de boerderij van schudde, onderstreepte zijn betoog. Het was buiten aardedonker geworden.

“Misschien ken je één van de mannen die we zoeken, Hermannus”, ging Othelbert verder. Aldger liet een snuivend geluid horen, een uiting van minachting voor de kennelijk gestoorde Hermannus en ook een beetje voor Othelbert die het in zijn hoofd haalde deze menselijke rariteit tot waarheidsgetrouwe antwoorden in staat te achten.

“Misschien, als het een Hoogwouder is ken ik hem zeker”, zei Hermannus.

Othelbert wierp een blik op Aldger en zei, “Zijn naam is Sikko of Ekbert. Zeggen die namen je iets?”

“Nee, nee, nee”, was het antwoord van Hermannus. Hij praatte heel hard, schreeuwerig, nadrukkelijk. “Die ken ik niet, dat zijn geen bekenden. Dan zou ik het wel weten. Die komen hier niet vandaan.”

“Goed, daar komen we helaas niets verder mee. Zodra het weer iets beter wordt zullen we verder gaan, kunnen we tot dan hier blijven?”

Een enorme spanning leek van Hermannus' gezicht af te glijden. Zijn nogal gladde gezicht, een beetje als van een klein kind, was wat rood aangelopen en ze konden, niettegenstaande het zwakke licht, zien dat het grom van de transpiratie.

Dan verscheen er een verlegen glimlach op zijn gezicht.

“Natuurlijk, jullie kunnen hier zo lang blijven als jullie willen.”

“Tot de regen ophoudt”, zei Othelbert.

Hermannus knikte.

De deur ging open en Herbrand werd samen met een waaier van regendruppels naar binnen geblazen. Met enige moeite deed hij de deur achter zich dicht. “Zo”, zei hij, een beetje amechtig terwijl hij het water van zijn kleren probeerde te slaan, “die beesten staan droog.”

De kamer werd langzaam iets minder donker, de donkerste wolken dreven af terwijl de regen nog iets ongenadiger het erf en het mottige rieten dak geselde.

Othelbert hoorde ergens in het huis, niet zichtbaar, water druppelen. Eén van de paarden hinnikte.

De graaf was al een flink eind uit de buurt geweest toen dorpsgenoten als uit het niets samen waren gekomen. De soldaten van de graaf hadden flink huis gehouden in Hoogwoud. Veel gezinnen waarvan werd aangenomen dat ze tegenstanders waren van de graaf waren uitgemoord. Ook mannen, vrouwen en families die niets tegen de graaf hadden, waren door de rondstruinende soldaten neergeslagen of opgehangen. Je zou dus kunnen verwachten dat men zich als één man tegen de graaf zou hebben gekeerd. De graafgezinden bleven echter rotsvast in hun overtuiging en vurige aanhangers van de graaf. De omgekomen dorpsgenoten hadden het aan zichzelf te danken gehad, was het algemene gevoel onder deze medestanders van Floris. Samen betraden ze als een wilde meute het erf van de hoeve waar eerder, jaren daarvoor, Westfriese soldaten, de mannen van een los-vast rebellenleger, het stoffelijk overschot van koning Willem in haast hadden begraven onder een stenen haardplaat, een plaats waarvan ze aannamen dat niemand die ooit zou vinden. De pachter van de hoeve was een groot voorvechter van de Westfriese zaak geweest en waarschijnlijk was hij het ook geweest die deze laatste rustplaats naar voren had gebracht.

De meute ging het huis binnen waar ze Grekbert, een al oude man die voor de eigenaren van de hoeve op het land werkte, te midden van de kloosterfamilie zagen zitten. Hij was in een diep gesprek verwickeld waaraan ook de twee oudere jongens, twee forse knapen, meededen. De inwoners van Hoogwoud was ter ore gekomen dat Grekbert de plaats van het Goddeloze graf van rooms-koning Willem aan de graaf verraden had. Dit had ze woest gemaakt want nu zou Hoogwoud te boek komen te staan als een onbetrouwbare antigraafgezinde verzameling rapalje.

Hermannus, Grekberts jongste zoon, werkte op het land, in de moestuin die aan de andere kant van de weg, op zo'n honderd el van het huis lag. Nog lang had hij toentertijd het detachement van het grafelijke leger, in haar midden de graaf en het aan de vergetelheid onder de haardplaat ontrukte lichaam van diens vader Willem, nagekeken. Nu zag hij een grote groep Hoogwouders aankomen, als een boosaardige zwerm ongedierte. Meteen was Hermannus begonnen te lopen in de richting van de hoeve. Hij was naar binnen gegaan en had daar zijn dorpsgenoten gezien, in een woest gevecht met de bewoners van de hoeve die zijn vader Grekbert tegen de als wilden tekeer gaande dorpsgenoten hadden willen verdedigen. Zijn vader zelf lag op de grond, onder een deken van bloed uit een grote wond in zijn borst. Het was duidelijk dat hij niet meer te redden viel. Als hij niet al gestorven was, zou dat niet lang meer duren.

Dit alles herdacht Hermannus en hij zuchtte diep onder de geitenwollen deken. Het was aardedonker in de bedstee maar Hermannus kon de slaap niet vatten. De komst van een paar grafelijke soldaten had hem sterk verontrust.

Nadat het opnieuw was gaan stormen en regenen had hij de mannen aangeboden om de nacht in zijn boerderij door te brengen, er waren genoeg bedsteden in deze grote boerderij. Hij wilde deze kerels zolang mogelijk in de gaten kunnen blijven houden.

Hermannus was opgegroeid in de kleine gemeenschap van Hoogwoud als een beetje vreemde eend in de bijt. Zijn gestalte was aan de kleine kant en hij had zich altijd de mindere gevoeld van anderen, ook van zijn leeftijdgenootjes in de tijd dat hij nog naar school ging. Door de jaren heen bouwde hij voor zichzelf een enorm doolhof van minderwaardigheidsgevoelens. Elke stap in de doolhof, gezet in de vertwijfelde verwachting een nieuw gevoel van eigenwaarde te vinden, had uitzicht gegeven op de zoveelste doodlopende gang.

Zijn niet geringe intelligentie bood daarin geen enkele hulp, sterker, het keer op keer nalopen van allerlei mogelijkheden om zijn leven een bevredigend gevoel van zin te geven leidde tot een soort van geestelijke uitputting. Contacten met vrienden